KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

kıyı

98

YIL: 9 ● MAYIS 1994 ● 25.000 TL.

bu sayıda: ● nazif evren ● rahmi emeç ● gündoğdu sanımer ● neriman calap ● ahmet özer ● gürol sözen ● hüseyin atabaş ● osman bolulu ● şinasi özdenoğlu ● ergun evren ● baha önem ● tuğrul asi balkar ● muhsin şener ● cemil eren ● nusret kemal otyam ● abidin dino ● ibrahim dizman ● hasan akarsu ● ibrahim karaman ● ergül çetin ● mustafa yıldız ● tansu bele ● metin güven ● m. reşat sümerkan ● nafize öztok ● perihan uysal ● tuncay mollaveisoğlu ● meliha tanyeli ● zihni anadol ● mehmet aydın ● m. mazhar alphan

KIYI'dan

● **100. sayıya doğru.**
Saygıdeğer okurlarımızı;
Gelecek ay 99. sayımızı yayımlayacağız. İki ay sonra da '**dalya**' diyeceğiz. Kültür ve sanat merkezleri olarak bilinen büyük kentlerin uzağında, kültür ve sanat içerikli bir dergiyi 100. sayıya ulaştırmanın son derece önemli bir görevi gerçekleştirmek anlamı taşıdığına inanıyoruz. Bu 100 sayıda, sekiz yıllık bir kültür - sanat birikimi bütün boyutlarıyla yer alıyor. Nisan sayımızla birlikte 9. yılımıza girmiş bulunmaktayız. 100. sayımız çerçevesinde oluşturacağımız şenliğin, yayımlayacağımız sayının boyutları konusunda, okurlarımızın görüşlerini almaktan kıvanç duyacağız.
Bu arada **Kıyı**'ya gönül verenleri mutlu edecek bir haber vermek istiyoruz. Dergimiz **Kültür Bakanlığı**'na bağlı 250 kütüphanede okunma olanağına kavuştu. **Kıyı**'nın 1994 yılında kavuştuğu bu olanak sayesinde, daha geniş bir alana ulaşmanın kıvancını duyuyoruz. Gerek ilgililere, gerekse bu konuda dergimize omuz verenlere içten teşekkür ederiz.

● Dergimiz Genel Yayın Yönetmeni şair **Gündoğdu Sanımer**, sanatının 40. yılında okurlarıyla buluştu. 9 Nisan 1994 günü **Trabzon Gazeteciler Cemiyeti** ile **Kıyı Kültür ve Sanat dergisi**nin ortaklaşa düzenlediği gece, iki saat sürdü. Şair arkadaşımız **Ahmet Özer**'in yazdığı senaryo doğrultusunda yönettiği geceye, dil ustası **Rasim Şimşek**, Müze Müdürü **Ayşe Sevim**, doktor **Hamza Bozali** konuşmacı olarak katıldılar. Gazeteciler Cemiyeti Başkanı **Ömer Güner**'in sunuş konuşmasını yaptığı gecenin programı, genç arkadaşlarımız **Şevki Saka** ile **Şenay Koç** tarafından **Dilek Özgen** ile **Cihat Cihan**, **Sanımer**'in şiirlerinden örnekler verdiler. **Sanımer**'e saygı gecesi hayli yoğun ilgiyle karşılandı, büyük bir beğeniyle izlendi. **Sanımer**'e daha nice sağlıklı sanat yılları diliyoruz.

● **Ödüller... Ödüller**

Behçet Necatigil Şiir Ödülü **Salah Birsel**'in.
13 yıldır düzenlenen **Behçet Necatigil Şiir Ödülü**'nü, bu yıl **Var Duman** adlı şiir kitabıyla, şair - yazar **Salah Birsel** aldı. Seçici kurul **Rauf Mutluay, Adalet Ağaoğlu, Fethi Naci, Tahsin Yücel, Hilmi Yavuz, Doğan Hızlan**, ve **Cevat Çapan**'dan oluşuyordu.
Şair ve sinemacı **Orhan murat Arıburnu** anısına bu yıl beşincisi gerçekleştirilen **Arıburnu Ödülleri** sahiplerini buldu. Şiir dalında **Oktay Akbal, Kemal Özer, Ülkü Tamer, Hilmi Yavuz** ve **Turgay Fişekçi**'den oluşan seçici kurul **Abdulkadir Budak**'ın **"İmzası Gül"** adlı şiir kitabını oy çokluğuyla ödüle değer buldu.
Arıburnu ödülleri ayrıca, kısa metrajlı film, kısa metrajlı film senaryosu, film öyküsü ve fotoğraf dallarında da sahiplerini buldu.
Seçici kurulunu **Gülten Akın, Talip Apaydın, Refik Durbaş, Ahmet Erhan, Bahar Gökler, İsmail Karaahmetoğlu** ve **Emin Özdemir**'in oluşturduğu **Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülü**'nü **İmzası Gül** adlı şiir kitabıyla **Abdülkadir Budak** aldı.
Pegasus, Nisa Serezli, Avni Dilligil, Altın Artemis Aytmatov Kulübü ve **Amerikan Ulusal Şiir Kütüphanesi** adına verilen ödüller de sahiplerini buldu.

● 28 Mayıs 1978 tarihinde yitirdiğimiz resim sanatımızın büyük ustalarından biri olan **Orhan Peker**'i, yeni bir ölüm yıldönümünde saygıyla anıyoruz. **Orhan Peker**'in doğum yeri olan **Trabzon**'dan başlayarak onu adım adım izleyen ablası, değerli eğitimci **Meliha Peker (Tanyeli)** dergimizin bu sayısında, kardeşinin yaşamından verdiği kesitleri, anılar çerçevesinde okurlara aktarıyor. **Orhan Peker**'in tüm sevenlerine özellikle de sevgili **Fikret Otyam**'a burdan selamlarımızı gönderiyoruz.

● Öykücülüğümüzün büyük adı **Sait Faik**, 11 Mayıs 1954 günü öykülerine ve sevenlerine elveda demişti. **Sait Faik**'i yitireli tam 40 yıl oldu. Sağlığında yazdığı ve kitaplaştırdığı yapıtlarına, yayımlama olanağı bulamadığı ürünleri de eklenerek, bugün 15 cilt olarak kitaplıklarımızı ve gönüllerimizi süslüyor. Bunca yapıtın özgün bir biçimde bir araya getirilmesinde önemli bir görevi yerine getiren, eleştirmen **Muzaffer Uyguner**'i kutluyoruz. Ölümünün 40. yılında **Sait Faik** üzerine yazılacak hayli yazıların olacağına inanıyoruz.

● **Ölümler...**

Türkçemizin büyük şairi, **Nazım Hikmet**'in kız kardeşi **Samiye Yaltırım**'ı 25 mart, TRT'yi uzun yıllardır **Kıbrıs**'ta temsil eden, **Aydın Soysal**'ı 26 mart, gıda ve beslenme konularının yiğit savaşçısı **Doç. Dr. Osman Nuri Koçtürk**'ü 6 nisan günü yitirdik. bu kervana son katılan kültür alanında, büyük emekleri bulunan **Yazar Uluğ İğdemir** oldu.

● **Atatürk**'ün **Trabzon** gezileri konusunda **Akçaabat** ilçemiz Halk Eğitim salonunda 23 mart günü bir söyleşi ve dia gösterisi düzenlendi. Dil ve yazın öğretmeni **Zerrin Önder**'in öncülük ettiği, **Kız Meslek Lisesi** adına düzenlenen söyleşi ve dia gösterisi ilgiyle izlendi. Gazeteci **Şevket Çulha**, arkadaşımız **Ahmet Özer**'in sorularına verdiği yanıtlarla 70 yıllık anıları dile getirdi. Mimar arkadaşımız **Mustafa Reşat Sümerkan**'ın 30'lu ve 40'lı yılların **Trabzon** ve **Akçaabat**'ını gösteren diaları, önemli bir belge niteliğindeydi.

● Mayıs ayında yitirdiğimiz pek çok değerimizin anısına burdan bir kez daha saygılarımızı sunuyor, onlar ve onlar gibilerinin emekleriyle sanat, kültür dünyamızın bugünkü düzeyine ulaştığına inanıyoruz.
Hamamizade İhsan, Orhan Peker, Selahattin Şimşek, Orhan Burian, Haldun Taner, Sait Faik, Memduh Şevket Esendal, Nurullah Ataç, Edip Cansever ve daha niceleri, kim bilir kaç gece yüzlerini göremedikleri ince insana mutluluk aşılamak için uykusuz kaldılar. Anıları, ve yapıtları aynı damara bağlananlar var oldukça yaşayacaklardır.

● 99. sayımızda buluşmak dileğiyle, tüm okurlarımıza sağlık, başarı ve esenlikler diliyoruz.

Kurucusu: **Ahmet Selim TEYMUR**
Sahibi: Kuzey Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj San. A. Ş. adına
M. Naci ÖZKAN

Genel Yayın Yönetmeni	: **Gündoğdu SANIMER**
Genel Yayın Yönetmen Yardımcısı	: **Arslan PULATHANELİ**
Sanat Danışmanı	: **Ahmet ÖZER**
Yazı İşleri Yönetmeni	: **Melih. S. ERTÜZÜN**
Kapak, İç Düzenleme, Görsel Dnş.	: **M. Reşat SÜMERKAN**
Dizgi	: **İsmail FANDAKLI**
Film - Montaj	: **Özer DÖLEK**
Kapak Deseni	: **Bedri Rahmi EYUBOĞLU**

DİZGİ: **EFOR Masa Üstü Yayıncılık - Organizasyon**
Tel.: (462) 326 44 26 **Fax:** (462) 322 29 96 - TRABZON

BASKI: **ART Ofset Matbaacılık** Tel.: (462) 325 77 55 - TRABZON

Abone Koşulları : **Yıllık: 250.000 TL.**
(Eski abonelere, öğretmen ve öğrencilere 200 bin)
Yurtdışı Abone : **80 DM**
Yazışma Adresi : **P. K. 183**
61001 - TRABZON
Ederi : **25.000 TL. (KDV dahil)**
Aylık Dergi

Abone ederinin, Gündoğdu SANIMER adına 731607 numaralı postaçeki hesabına yatırıldıktan sonra , dergi adresine bilgi verilmesi rica olunur.

Gönderilen ürünlerin daktiloyla yazılması rica olunur. Ürünler yayınlansın, yayımlanmasın geri verilmez.

bir açıkoturumdan istenenler

● **Nazif Evren**

27 Kasım 1993 günü, **Türk Hukuk Kurumu** salonunda, **Dil Derneği** ve **Türk Eğitim Derneği**'nin işbirliğiyle, "okullarımızda **Türkçenin kullanımı ve daha etkili biçimde öğretilmesi"** konulu bir açıkoturum düzenlendi.

Toplantıyı Sayın **Dr. Ferhan Oğuzkan** yönetti. **Türk Eğitim Derneği** kolejinden; ilk, orta ve lise kısmının öğretmenleri konuştular. **Dil Derneğ**inden bir kişi de konuşmaya katıldı.

Toplantının sonunda dinleyicilere soru hakkı tanınmadı. Parmaklar kalktı, sorular sorulduysa da yanıtlar alınmadan toplantıya son verildi. Benim de konuşmacılardan öğrenmek ve bazı eklentiler yapmak isteğim vardı. Olanak bulamadığım için, yazmak zorunlu oldu.

Dil Derneğiyle işbirliği yapılan bu toplantıda, yirmiye yakın **Osmanlıca** sözcük kullanıldı: Hazine, telaffuz, kelime, ifâde, kelime hazinesi, teşkilât, hariç...

Bunların eleştirisini dernekçilere, orta, lise öğretmenlerinin konuşmalarındakileri uzmanlarına ve toplantı sonunda soru sorduğu halde yanıt alamayan eğitimci-yazar Sayın **Ali Dündar**'ın **Çağdaş Türk Dili** dergisinde yayımlanan "Türkçe Ders Kitaplarının Perişanlığı" başlıklı yazısına bırakarak, ilkokul öğretmeni meslektaşımın konuşması üzerinde durmak istiyorum.

Toplantıyı yöneten sayın başkanın değindiğine ve okuduğuna göre **Milli Eğitim Bakanlığı**nın ilkokullar için yayımladığı, 1980 tarihli bir İlköğretim izlencesi varmış. Meslektaşım bu izlenceyi çıkış noktası yaparak konuların işlenmesindeki olumlu-olumsuz yönleri belirtmesi gerekirdi. Bu yapılmadı. Oysaki 1926, 1936, 1948 İlköğretim izlencelerinde dahi Türkçe öğretimi konusunda oldukça geniş olarak açıklanmış yöntemler, ilkeler vardır. Örneğin : 1936 izlencesinde, 34-171 sayfaları arasında yer alan 39'dan 76'ya varan maddeler arasında, Türkçe dersinin ilkeleri yer almış; bunlar 1948 izlencesine de aktarılmıştır. 1980'e bunlardan hangileri geçmiş, hangileri bırakılmış ve yeni olarak neler eklenmiştir, bunlar saptanmadı. **Milli Eğitim Bakanlığı**nın **'uygulayın'** diye elimize verdiği ve kabul ettiğimiz izlence içeriğinin ele alınması sorunu, başlangıç olmalıydı. Böyle olmadı. **Türkçe** öğretimi bir ders saati sorunu olarak ele alındı. Oysaki **Türkçe** bir **'ifade'** dersidir. Öğrenci okula gelip **'günaydın öğretmenim'** dediği andan başlar ve her konuşmada, her derste yer alır. Gerek ilk dönemin yaşambilgisinde, gerekse sosyal bilgiler, tarih, coğrafya, matematik derslerinde, **Türkçe** ön plândadır. Bu derslerin harcı, çimentosu **Türkçe** dersidir.

İyi bir sözcük dağarcığı sağlayacak olan **Türkçe**, öğrencinin ev çevresinden getireceği sözcüklerin düzenli, uyumlu, düzgün konuşmasını, sağlamakla başlar. Derslerde bu gelişmeler sağlanır. Öğrenci ilköğretimden ortaöğrenime, kendine düşen Türkçe bilgisini **"sözlü ve yazılı ifade"**yi doğru olarak edinmiş olur.

Ortaokul liseye, lise de üniversiteye aynı yöntemle, sorumluluğunu tamamlayıp, devretmesi gerekir; ama, uygulamada bu oluşumun tam olmadığı sırıtıyor. Örneğin : Üniversite öğrenimini bitiren, 60 milyonluk Türk ulusunun sorunlarını savunmak için seçilip gittiği **Büyük Millet Meclis**inde okuduğu birkaç satırlık yemin parçasında, egemenlik ile eyemenliği birbirinden ayıramayan **Türkçe** noksanı pek çok kişi görmekteyiz.

Bu çeşit yanlış konuşmaları, radyo televizyon konuşmacılarının ağzından, her saatbaşı duymaktayız. Yanlış konuşma, artık yüksek okul öğretim üyelerine kadar yükseldi. Hele son dönemin **İngilizce** ve **Osmanlıca** sözcük kullanma hevesi, içinden çıkılmaz anlam değişiklikleri üretmektedir.

Kuşkusuz bu sözcük dağarcığında bulunan; ge-

senin ellerine serpilmiş hayat

rahmi emeç

senin yüzüne serpilmiş hayat
her gün bir telaşı düşürüyor alnına
yeni anlamlar yüklüyor
bileyliyor direncini

senin gözlerine uçurulmuş hayat
her gün kanatıyor bulutlarını
akıyor yasaklanmış olanla
adını işleyerek
acının takvimine

senin ellerine serpilmiş hayat
çatlatıyor kabuğunu
bakıyor gelecek olana
kucaklıyor yarını

çersiz, yanlış, yerinde ve zamanında kullanılmayan sözcüklerin geliştirilememesinin nedenini, ilköğretimde aramak gerekir. Üniversiteye yön veren temel, buradan başlar.

Bu konuyu **1980 İlköğretim İzlencesi** adı verilen kaynağından incelemek üzere 1500'ü aşkın öğrencisi, 35 öğretmeni, bir müdürü, iki müdür yardımcısı, ayrıca müzik, beden eğitimi derslerinin branş öğretmenleri olan bir ilkokula gittim. Her rastladığım öğretmenden, **1980 İlköğretim İzlencesi** istedim. **'bizde yok'** dediler. Müdür yardımcılarından ricada bulundum. **'O bizde bulunmaz, müdür beydedir'** dediler. Müdür beye başvurdum. **"Ha... bir tamim (genelge) geldiydi, öğretmenlere okutup dosyasına koydum"** yanıtını aldım.

İşte **Türkçe** öğretimindeki başarısızlığın, ilkelliğin temeli, kökeni **burada.** Anlaşılır bir sorun değil. 50 öğrenciyi beş yıl içinde yetiştirsin diye bir kişiye veriyorsun, onda Bakanlığın istediği bir izlence yok. Yön belli değil, son belli değil. Her şey geleneksel.

Gördüğüm ilkokulda, **İlköğretim İzlencesi** yerini, **"sınıf dergileri"**ne bırakmış. Her sınıf öğretmeninde, her öğrencide **ünitesine** göre yalan-yanlış, her baş ağrısına verilen aspirin gibi **sınıf** dergileri var. Bu dergilerle, her ders konusu çözümleniyor(!)

Tecimsel bir düşünceyle hazırlanmış, bu dergileri **alan** da satan da memnun. Dergi tutarları çoğundan yıllık peşin alınıyor, satış ve alıştan okul koruma derneğine yüzdeler kalıyor. Öğretmenlerin plân defterleri, dergiciler tarafından parasız sağlanıyor.

Bu dergiler ilkokulun ana ilkesi olan yaşam sorunuyla ilgilenmiyorlar. İzlencedeki konuları alıp, yalan-yanlış, çocuğun yaşamından ayırarak, yöre özelliğine bile bakmadan, soyut olarak işliyorlar. Örneğin dergideki matematik dersinden bir problem : Yaşar, otomobiliyle önce 80 kilometre, yarım saat sonra da 10 kilometre artırarak 45 kilometre daha yol alıyor. Yaşar, toplam kaç kilometre yol alınmıştır?

Hepsi hayal. Ortada ne Yaşar, ne otomobili ne de böyle bir hesaplamaya gerek var. Dergiler böyle ve benzeri işlemlerle dolu.

Türkçe sözcük dağarcığını geliştirecek bir örnek daha : **Kevser suresi**nin anlamı: İnnâ âteynâ kel-kevser Fe-sallili Rabbike venhar inne şânieke hüvel ebter.

Açıklamaya çalıştığım bu etkinlikler, **Türkçe** dersinde öğrenciye iyi bir sözcük dağarcığı kazandırılamayışının üniversiteye kadar uzanan yanlışlıkların temelinde yatan sorunların bir kısmıdır. Bu çalkantı içinde, ilköğretimin temsilcisi meslektaşımı biraz da haklı(!) görür gibi oldum; çünkü her etkinlik, geleneksel... Elbette ki toplantıdaki sunuş da geleneksel olacaktır.

Hangi ozan söylemiş anımsayamıyorum :

Deme kalbura kallabur, lügat-ı fasihten üstündür galat-ı sahih

(Sakın kalbura asıl adı olan 'kallabur' deme; çünkü senin sözlükte doğru olarak gördüğün gerçek, gerçek değildir. Geçerli olan, yanlış olarak kullanılandır ki o da **'kalbur'**dur.

Gelenekselliğin güzel bir örneği gibi... •

yarın

Gündoğdu Sanımer

essin artık istiyorum
trabzon'da bir deli rüzgâr
ve çocuklar
doluşsun sokaklara

sevgide yıkanmış bir rüzgâr olsun
koşup biraraya gelsin
güzel insanlar

şu bayram gününe değin
kasvetli / ağır
hava değişmeli bir anda
yeni yaşam uğruna

sevinçle parlayıp sönen ışıklar
essin artık istiyorum
ah o gecikmiş rüzgâr

beyaz bir kelebelk gördüm dün
yoksa geliyor mu bahar
öyleyse nerde zerdali ağaçları
hani nerde o eski çılgın şarkılar

yarın bizim olsun artık
çıkıp kayaların üstüne bağırıyorum
yarın bizimdir çocuklar

soldu sır çiçekleri

Neriman Calap

eskidi yorgunluğunda yılların
sessiz çığlık
kayboldu usulcacık / ayıklayıp acıları
pusuda bekleyen ayrılıklara
yiğitçe direnci yüreğimin
umudun dokunaklı türküsü

fırtınalar anlatıyor deryanın sonsuzluğuna
-tanrılar kıskanırdı bir bilseler-
milattan önce başlayan aşkın güncesi
aykırı akşamların karanlığına
kızgındır / seslenemez
günlerin sürecinde soldu sır çiçekleri
bitmedi konuşmalar sessizliğin diliyle

bir dilim zaman

ahmet özer

pazardı
hep yalnızlığıma sığınırdım
sinema afişlerine
kuşlara kalan sokaklara / meydanı kuşatan
çınarlara

pazartesi
bir gün tazelerdi kendini
yolculuklar başlardı / sınava sokulurdu aşklarımız
rüzgâr tarardı saçlarımı /
yağmurlar dinmeyen bir kentte

salıdır
dört mevsim bir güne sığardı sanki
aşk şiirleri / özlem şarkıları kamaştırırdı yüzümü
ardımda kalanla önde duran yıllara
bir ışık dökülür şimdi: anılar yaralıdır
gün soluk almada / her şey akmadadır

çarşamba
bir elmayı bölerdik orta yerinden
yarısı geride kalırdı yaşadıklarımızın
dünle yarın arasında uzayan bir köprüde
yeni bir kitap eklenirdi yaşamımıza
kim bilir kaç bilet kesilirdi ömrümüze

perşembe
boyanmış bir el ayasıdır duvarda
buğulu bir camın ardından akan
belki mektuplar gelmiştir adımıza
gecenin bir vaktinde sevincimiz katlanmıştır
şiirimiz bir bahar dalıdır derginin birinde

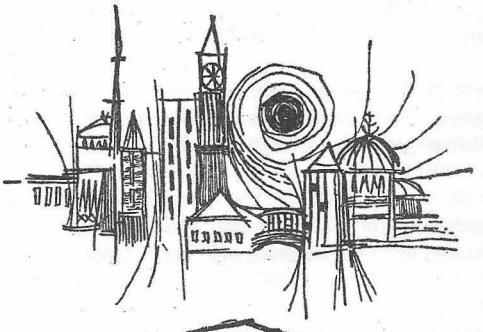

cumadır
bir yabancı ülke gezinir düşlerinde
sokaklar geceyi çağırır günün ortasında
yarım kalmış bir şiir dolanır diline
vurgun yemiş yaşamla kanatlanan
bir yazı duracaktır masanda kendini okutan:
ölüm anında kurtarılacaktır

Gürol Sözen

cumartesi
dünya yeniden yaratılır bir günün ufkunda
yaşadık diyebilmenin tadını gezdirerek
geceler kim bilir neler anlatırdı eskiden
oturur dostlarımı düşünürdüm
biri bir nehre bakmaktadır / birinin ellerinde yüzü
diğeri dilinin hüznündedir.
ve payımıza düşen kocaman bir gökyüzüdür.

— 1994 cevdet kudret şiir ödülünü alan, şair;

hüseyin atabaş'la söyleşi

● Söyleşen: **Osman Bolulu**

ATABAŞ: Şiir, eteklerinde her mevsim güller açan dumanlı bir dağ başıdır.

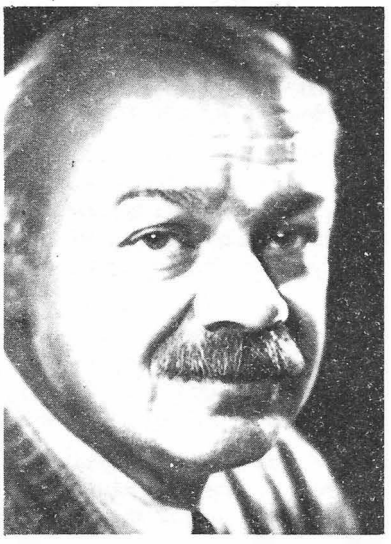

- Sevgili Atabaş, ben billyorum ama bilmeyenler de olabilir diye soruyorum: Kaç kitabınız oldu? Kitaplarınızın izlekleri ve içerikleri, gelişme ve değişme evreleri üzerine neler söyleyebilirsin?

- Şimdiye dek beş şiir kitabım yayımlandı. Adları ve yayımlanış tarihleri şöyle: **Gelecek** (1975), **Yanarca** (1979), **Bitmeyen** (1983), **Yüzün Bende** (1988), **İlkyaz Töreni** (1993). Şimdi kitaplarımın ikişer ikişer toplu basımı yapılıyor. İlk cildin adı **İpek Günlerin Özleminde**. Bu toplu basıma yeni bir bölüm ekledim. 1963-1967 yılları arasında yazdıklarımdan elimde kalan yirmi kadar şiir var bu bölümde. Adı da **Eski Şiirler Yeni Aşklar**. Bunu da bir kitap olarak değerlendirmek olası. Şiirler eskise de temelinde tutkular hep yeni kalıyor, aşk hep yeni kalıyor. Kuşkusuz bu şiirler tümüyle "aşk" şiirleri değil. Başından beri yaşamı bir bütün olarak algılayabildiğimi sanıyorum. Ama kimi şiirlerde kimi izlekler daha öne çıkıyor kaçınılmaz olarak. 1968 sonrası şiirlerimde toplumsal - sosyal temalar öne çıkmış olsa da tüm şiirlerimde yaşamı yeniden yorumlarken, yeni açılımlara, yeni algılamalara pencereler açarken, ışıklar düşürürken bütünü gözden kaçırmadığımı düşünüyorum.

Aragon, "... bizi uyandıran ve kimi zaman, sırf bu yüzden, insanı tedirgin eden bir gerçekçilik istiyorum." der. Benim şiirimin yumuşak görünüşlü doğasının altında sanırım bu gerçekçilik var. Çünkü hiçbir zaman teslimiyetçi olmadım. Kitaplarım özelinde bakacak olursak; özgürlük, eşitlik, umut, emek, özlemler gibi izlekler **Gelecek** ve **Yanarca**'da özellikle öne çıkarılarak yaşanılan ortamın çelişkilerine, şiirin gerektirdiği estetik etkinlik çerçevesinde, dikkat çekmeye çalıştım. **Bitmeyen** ve **Yüzün Bende**'de, ayrıntılara inerek insan yaşamındaki dramtik ögeleri gün yüzüne çıkarmaya özen gösterdim. **İlkyaz Töreni**'nde yalnızlıklar, kırgınlıklar, özlemler, yaşanamamış güzellikler, sevdalar, sevgili Metin Altıok'un söylemi ile "sevginin ezik buğusu" yaşamın öteki/temel gerçekliklerinden kopmadan güzeli arayışımın belli başlı gezinti yerleri oldu.

Övünme sayılmazsa şunu da söylemeliyim sanırım: Güzelduyusal etkinlik anlamında, kuşkusuz şiire başladığım otuz yıl önceki yerde değilim. Şunu demek istiyorum; şiirde söylenen kadar söyleniş biçimi de önemlidir. Çünkü söylenileni etkili ve önemli yapan bu çabanın gerekliliğidir.

- Şimdi de şiirindeki değişikliğin nedenleri üzerinde duralım istiyorum. Senin şiirindeki değişme, Türk şiirindeki ve sosyal yaşamındaki değişime koşut mu, yoksa kendi algılama ve anlayışındaki gelişmelerden mi kaynaklandı?

- Sanatçı, yaşadığı ortamdan ve içinde bulunduğu toplumdan kaçınılmaz olarak etkilenir. Yaşadığı dünyadan da... Dünyadaki olumsuz gelişmeler, onların ülkemize yansıyışı, bunların sonucu olarak toplumumuzdaki bozulma, kimliksiz bir yapıya doğru sürüklenme, bunların insan ilişkilerine yansımasının getirdiği düş kırıklıkları, umutsuzluk ortamı özellikle **İlkyaz Töreni** kitabımdaki tematiğin ana çizgileridir. Ama önemli olan onları sunuş biçimidir, sanat için gerekli olan formdur. Benim bu yolda otuz yıl içinde edindiğim deneyimlerim, bilgilerim, algılarım -kendi özelimde de olsa- beni bir olgunluğa ulaştırdı. Dünya görüşümde bir değişmeden değil, bir gelişmeden söz etmek olası. Sanatsal anlamda bir gelişmeyi amaçlıyorsanız sorunuzla, onun kaynakları bunlar olsa gerek.

Türk şiirinin değiştiği değilse bile geliştiği, çeşitlendiği, renklendiği söylenebilir. Ama Türkiye sosyal yaşamında köktenci bir değişikliğin olduğunu söyleyemem. O bakımdan burada bir koşutluktan **söz** edilemez kanımca. Kendime özgü şiir dilini, söylemi bulduğumu sanıyorum... Bu söyleşilerde, sorunun koşullandırmasını aşmak pek kolay değil. O nedenle, beklediğiniz yanıtı verebildim mi, bilemiyorum doğrusu.

- Aldığın ödülleri ve ödül konusundaki görüşlerini de öğrenmek istiyorum.

- İlk ödülümü, ortaokul üçüncü sınıfta, okulun çıkaracağı duvar gazetesine bulduğum ad nedeniyle almıştım. Verilen ödül de **O. Henry**'nin **Son Yaprak** adlı öykü kitabıydı. Çok mutlu olmuştum, çünkü okuldaki tüm kızların gözleri üstüme çevrilmişti. **Demokratik Sol** dergisinin 1974 yılında açtığı yarışmaların şiir dalında da birincilik ödülü aldım. O da beni mutlu eden bir olaydı. Çünkü seçici kurulunda **Ceyhun Atuf Kansu** ve **Hasan Hüseyin** gibi iki büyük ozan vardı. Son ödülüm biliyorsunuz, **Cevdet Kudret Edebiyat Ödülleri**'nin ilki bu yıl verilen **şiir ödülü**. Sevgili adaşım **Hüseyin Yurttaş**'ın **Kirli Tarih** kitabıyla benim **İlkyaz Töreni** adlı kitabım arasında bölüştürüldü.

Ödüllerin, ülkemizde verilen ödüllerin ekonomik anlamda pek bir önemi yok. Ama insanın yaşamında tek ciddi uğraş saydığı çabası nedeniyle ödüllendirilmesi hoş bir duygu. Az - çok kitabınızın satışını etkiliyor, adınızı yaygınlaştırıyor. Ama bunların üstünde, adına verildiği kurum

ya da kişinin saygınlığını diri tutması önemli. Sanatın yaygınlaşması için yararlı olduğunu da sanıyorum.

- Gördüğüm kadarıyla dile özen gösteren bir ozansın. Dil kullanışındaki özellikler ve dile gösterdiğin özen konusunda neler söylemek istersin?

- Sorunuz aynı zamanda bir övgü taşıyor içinde, bu inceliğiniz için teşekkür ederim. Ben, dili mümkün olduğunca ve şiirde ne kadar olanaklıysa, doğal yapısını bozmadan kullanmaya çalışıyorum. Örneğin, yıllar önce sizin de bir yazınızda değindiğiniz gibi, şiirde bilinmezlikler yaratma, buğulu görünümler oluşturma uğruna, henüz dil içinde yerine ısınmamış, yan anlamları belirmemiş, aile birliğini kuramamış öneri sözcüklerin peşine takılmamaya özen gösteriyorum. Bu konudaki görüşüm şu : Söylenecek sözü olan adam bulanık suda balık avlama aymazlığına düşmemeli, sözünü net ve açık seçik söylemelidir. Konumuz şiir olduğuna göre, kuşkusuz şiirsel yapıyı da savsaklamamak gerek. Ama şiirsel yapı belirsizlikten doğmaz. Tersine, şiir aydınlıkları egemen kılma çabasıdır. Şiir, başı dumanlı bir dağdır ama eteklerinde 'her mevsim güller açar'.

Dili kirinden, pasından arındırarak ondan yeni parıltılar, yeni aydınlıklar, yeni duyarlıklar yaratmaktan başka nedir ki şiir; yoksa değiştirme ve dönüştürme işlevini nasıl yerine getirir? Şiirin doğal yapısında olduğu sanılan belirsizlik, anlaşılmazlık gibi şeyler onun kültürünü alamamış olmaktan kaynaklanır. Sonuç olarak şu söylenebilir; bulanıklığı derinlik gibi göstermenin sanat yapmakla ilgisi yoktur.

- Sorular üstüste biniyor olabilir ama, şunu bir kez daha vurgulamanı rica ediyorum; şiirde anlamın yeri birinci planda mı, ikinci planda mı?

- Anlamı olmayan şeyle niçin uğraşalım, anlamsızlığın mantığını algılayamıyorum. Şiirde anlam, aynada yansıyan görüntü ile o görüntünün aslı gibidir. Biri olmayınca öteki de yoktur, yani anlam yoksa şiir de yoktur. Burada yersiz olan, şiiri düzyazı mantığı ile algılamaya kalkmaktır. Genel olarak düz söylemde, söylenilen neyse anlaşılan da odur, o olmalıdır. Şiirin böyle bir işlevi olsaydı gerekliliği de ortadan kalkardı. Söz sanatlarının anası şiirdir ama, zamanla gereksiz yüklerinden arındı, farklı işlevleri başka anlatı sanatları aldı. Şiirin geniş yorum payı bırakma gibi bir özelliği var. Okur, şairin şiirini oluştururken usundan geçmeyen şeyleri bile şiirden çıkarsayabilir. Bu anlamda şiir halâ anonim (ortaklaşla yaratılan) bir sanat olmaktan kurtulmuş değil. Burada "kurtulmuş değil"in yerine bir başka sözcük aradım ama bulamadım. Çünkü söylemek istediğim, şiirin "geniş yorum payı" bırakma özelliğinden kurtulması değil. Bu özellik şiirin varsıllığıdır temelde.

- Bu sıralar kimlerinin imge yığınına sığınmaya çalışan, değişik tamlamaları imge sanan anlayışları hakkında neler düşünüyorsun, imge konusundaki görüşlerin neler?

- Sorunuzun bir bölümünü önceki kimi sorularınıza verdiğim yanıtlarla karşıladığımı sanıyorum. Eksik kalanına, imgenin ne olduğuna bakarak yanıt vermeye çalışacağım. Ama hemen şunu söylemek istiyorum; yalnız tamlamaları değil, sıfatları da imge sananlar var. Bu bağlamda önceden imge listeleri düzenleyerek onları sonra yazacakları ya da yazdıkları şiirlere yerleştirenlerin olduğunu bile duydum. Bu olacak iş değil bana göre. İmge, şiir üzerinde çalışırken parıldar ya da şairin düşüncesinde parlayan bir imge ile başlar şiir. Doğrusu Yunus'un ve Karacaoğlan'ın imge konusundaki bilgilerini merak ediyorum. Kuşkusuz şiirin makbulü bilgi birikimi üzerine kurulanıdır. Şiirin temel taşı olan imgenin ne olduğunu bilmek de şaire kazanım sağlar. İmge kullandığımız günlük dilde ve düzyazı dilinde yanyana kullanılmayan birden çok sözcüğün ya da söz öbeğinin sarmalından doğan ve bizi alışık olmadığımız bir evrene taşıyan çarpıcılıktır. İmgenin işlevi açısından ve yeniden söylemek gerekirse, gerçek yaşamda olmayan ama sanatçının kurguladığı düşle yaşamın bir başka açıdan, bir başka biçimde algılanmasını sağlayan öznel bir yorumdur imge. Doğası gereği bu algılama somut gerçekliğe dayanmayabilir ama şiirsel gerçeklik somut gerçekliği algılamamızda yardımcı olur. Şunu da belirtelim; kimi kez bir sözcük öbeği, kimi kez de şiirin tümü bir imge oluşturabilir. Ustaca olan, şiirin öteki öğeleri gibi imgeyi de "ben buradayım" diye bağırtmadan yapıtın içinde eritebilmektir.

- İzlek, ideoloji, Türk şiirinde tematiğin öne çıkışı hakkındaki görüşlerin neler?

- Enis Batur, Oktavio Paz'dan şu sözleri aktarıyor : Şair "içinde yaşadığı cemaatin bireylerinin söylediklerini söylediğinde bile başka şey söylemektedir. Devletlerin ve kiliselerin şiire karşı duydukları güvensizlik yalnızca bu güçlerin sömürücülüğünden gelmez : Şiirsel sözün ırası bile yeterlidir bu duyguyu uyandırmaya." Bundan şunu çıkarsıyorum ben; şairin edindiği izlek de o kadar önemli değil, şiirin özyapısı bile muhalif olması için yeterlidir. Çünkü her şeyden önce şair -daha önce de konuştuğumuz gibi- imge kuran, yani öznel yorumu olan kişidir. Bir ideolojiyi destekleyebilir ama gerek edindiği aydın kişilik, gerekse elindeki silahın doğası gereği herhangi bir ideolojiyi eleştirisiz kabullenmesi bana pek olası gözükmüyor. Yine biraz önce değindiğimi sandığım gibi, şiirin izleği yaşamın bütünüdür. Ama şunu önemle vurgulamak istiyorum; şairlik politikasızlık demek değildir.

Türk şiirinde tematiğin özellikle Tevfik Fikret'ten bugüne öne çıktığını ben bundan yedi yıl önce söyledim. Nedeni ise sanırım şiirden çok şey beklememizle, şiirin yararlılığını ön planda algılamamızla ilgilidir. Çünkü bizde sosyal yaşamla politik yaşam çok kez şiirin yakın ilgisini derler. O nedenle bizim siyasal tarihimizle edebiyat tarihimiz de birbirine koşuttur çoğu kez. Ama bunu bir üstünlük ya da eksiklik olarak değerlendirmiyorum. Bir saptama yalnızca.

- Şiirinde hüzün, yalnızlık, sevgi temasının ağır basışının nedeni ne? Şiirin kurtarıcılığı konusunda ne düşünüyorsun?

- Hüznü ve yalnızlığı öne çıkarıp karşıtını çağrıştırarak yaşama bağlılığı vurguladığım düşünülebilinir. Herkesi sevmek zorunda değiliz ama sevgisiz bir dünyanın, bir yaşamın çekilebilirliği tartışılmaz bile. O, şiirin de yaşamın da ayrılmaz bir parçası, belki de doğrudan kendisi. Evet, hüzün ve yalnızlık **İlkyaz Töreni** kitabımdaki başat izlekler. Burada şunu söyleyeyim; özellikle bu kitabımdaki her şiiri tutuşturan bir kıvılcım vardı yaşamda. Bilmem başka bir şey söylemem gerekir mi bu konuda.

Allahaşkına sevgili Bolulu, siz de şairsiniz. Şiirin şairleri kurtardığı yetmiyor mu da ona daha başka işlevler vehmediyorsunuz!.. Şaka bir yana, şiirle ve öteki sanatlarla insanlara güzelduyusal bir beğeni düzeyi kazandırılabilirse çok şey kurtarılmış olur diye düşünüyorum.

- Pekî sevgili Atabaş, son bir soru : Amaçladığın yer neresi?

- Akşam eve gidip demeği de işi de düşünmeden şiirin koynuna girmeyi amaçlıyorum. Varılması amaçlanabilecek başkaca bir yer var mı sizce?

- Bence de yok, teşekkür ederim. •

şiirin saygınlığı ve ahmet özer'in şiirleri üstüne

● Şinasi Özdenoğlu

Ne zamandır, **Trabzonlu** iki şairin şiirleri dolayısıyla, Türk Şiiri'nin güncel konularını da kapsayan bir değerlendirme yapmayı hep düşündüm. **Ahmet Özer**'le **Gündoğdu Sanımer**'in yapıtları, gerçekten üzerlerinde durulmayı gerektiren nitelikler taşıyordu. Bu iki arkadaşımızın, şiiri ciddiye aldıklarından, birer sevdalı şiir işçisi olduklarından kuşku duymuyordum.

Her güzel şiir; şiirin yeni bir tanımıdır. Bir başkaldırı, bir direniş, deliliğe ya da tinselliğe övgü, bir devrim tutkusu, ya da bir özgürlük epopesi... Neye ilişkin olursa olsun, şiir diye sunulan dizelerin; bizi etkileyen, coşturan, dünyamızda yer tutan, kalıcı bir niteliği olmalıdır, biçimindeki inancımı hep korudum.

Günümüz şiirinde bu nitelikleri hangi oranda bulabiliyoruz? Bulamıyorsak neden bulamıyoruz? Türk halkı ve dünya halkları, şairi ve şiiri hangi oranda ciddiye alıyor? İşte, saplantıların uzağında, toplumumuzun şiire ilişkin özlemleri ve eleştirileri de dikkate alınarak, ayrıntılarıyla tartışılması gereken başlıca sorunlar, bizce bunlardır.

"AŞKLAR YEDEĞİNDE ÖMRÜMÜZÜN" (*)

Ancak, bir kaç gün önce, Ahmet Özer'in 1993 "Yunus Nadi Ödülü"nü kazanan **"Aşklar Yedeğinde Ömrümüzün"** adlı şiir kitabı postadan çıkınca; daha geniş kapsamlı bir başka yazıda bu iki Karadeniz'li şairin yapıtlarına dönmek üzere, Özer'in yeni kitabı üzerinde sıcağı sıcağına durmak gereğini hissettim.

İlk başta vurgulamak istediğim; Özer'in şiirindeki temel niteliktir: **Ahmet Özer**'in şiiri; **Eugenio Montale**'nin başlattığı savunulan, karanlık ve gizemli şiir anlayışını dengede tutan, sisler içinde zorlama bir bilinmezlik değil; güzellikleri, aydınlık bir Türkçe ile günışığına çıkaran bir şiir... İşte kanıtı:

"biz yazmasak da yazılmıştır güncemize
"günler ayrılık ve sevincin fotoğrafı
"yaşanan aşklardır / zamanın koynunda değişmeyen
"alnım rüzgârın ellerinde / yaşam sürüyor sevgilim"

Bir başka kanıt:

"çiçek kokularına, yıllardır köpüren ırmaklara
"sorular tazeliyorum şair kimliğimi kuşatan
"ölüm bir nar çiçeği / bir su sevdiğim."

ŞİİRİN VE ŞAİRİN SAYGINLIĞI

Şiir, yalnızca bilinmezliğin ve karanlığın labirentlerinde dolaşmak mıdır? Bilinçaltı çalkantılarının ve çağrışımlarının karmaşasını, şiir diye ak kâğıtlar üstüne dökmekle mi, şair toplumuna ve insanlığa karşı görevini yapmış olur? Bizce şair; toplumundan ilgi ve saygı görmek istiyorsa eğer, insanlarının özlemlerine yanıt vermek, tüm insanlığa güzellikler ve ölümsüz değerler sunmak zorundadır. Yalnızca bir avuç ve kendi şiir çizgimizdeki dost için yazmak, zamana dayanmayan bir fantezidir. Böylesi güdük bir sanat anlayışıyla, hiç kimseyi şaire ve şiire saygı göstermeye zorlayamazsınız.

Alman şairi **Goethe**; **"Genç şairler, şiirin mürekkebine fazlaca su katıyorlar"** demişti. Gerçekten, fazla sözcüklerden ve sıfatlardan ayıklanmış bir şiir anlayışı, sanatını ciddi ve çetin bir iş olarak benimsemiş her şair için bir amaçtır. Şiirde **"öz"**e yaklaşmak, gerektiğinde bize en yakın, en sevdiğimiz sözcüklere kıymakla mümkündür. İşte **Ahmet Özer**; şiirde **"öz"**e ve sağlam yapıya yönelik çabasını, **"Mimar Taut"** adlı yapıtında, geçmiş zaman özlemiyle karıp, ince bir lirizm içinde bize sunuyor:

"dünya ikinci savaşı görmemiş /
ölüm haberleri düşmemiş radyolara
"mimar taut bir motorda /
düşlerinde yepyeni bir dünya
"dürbünle bakıyor kırlara / bahçeli evlere
"bir manolya dökülüyor yüzüne / yeşil etli yapraklar
"ak çiçekler bir kadife / bir gelin duvağı"

(Mimar Taut)

TACEDDİN BİR İNSAN

Şair **Ahmet Özer**'in kitabının yarısından çoğunu **"Taceddin Bir İnsan"** başlıklı uzun bir şiir, bir destan süslüyor. **Taceddin**, şairin kendi deyimiyle **"1914 seferberliğinde / ve dünyayı ikiye bölen paylaşımın alevlere saldığı insanlardan biri"** dir. Doğu'daki savaşa gönderilen.

Bu savaşın dehşetiyle yoksulukların serüveni; yalnız **Taceddin**'in değil, tüm **Doğu Karadeniz** yöresinin o yıllarda yaşadığı derin acıların, halâ eski belleklerde kalan trajik öyküsüdür.

Unutulmaz **"Sarıkamış yenilgisi"**ni şöyle şiirleştirmiş **Ahmet Özer:**

"bulanık bir akşamda
"mevsim ölümlere çağrı çıkarırken
"yüz dokuz arkadaşıyla
"cepheye ulaşır
taceddin
"nereye
niçin
nasıl
ne zaman
neden
soruları cevapsız kalır.
bir gece
avcı kolundaki neferler
balçık bir suyun içinde ilerler
tütünsüz ve ekmeksiz bir gecede
dağ rüzgârı
gurbet acısı
ve vatan sevgisi yürürlüktedir
bir siperden diğerine
ömür süren günler gizlidir
acının salıncağında savrulan
taceddin
gecenin sabaha kavuştuğu bir anda
kırk derece ateşle
günlerce bir koğuşuna tıkılır
sertabibi gayrimüslim bir hastanenin.
yirmibin kişiydi depo taburları
en az onbini hastaydı
sıtmadır
savaşla sökün eden
tifodur
nefti kaputlarla sarmalanan."
(Taceddin Bir İnsan)

"Taceddin Bir İnsan"da, yalnızca başarılı bir epik doku ve rahat bir söyleyiş değil; **"ulusal"**ı aşıp, **"evrensel"** ögelere kayan bir savaş dramının insancıl söylemini ve inandırıcı belgeselini buluyoruz.

Açıkça ve içtenlikle söylememiz gereken şudur: **Ahmet Özer**; önceki kitaplarında "şiir kalfası" kimliğiyle seyahat ederken, bu kez ustalığın merdivenlerine ayak basmış bulunuyor. Şair, kendisine verilen ödüllerin, önceden kararlaştırılmış ödüllerden olmadığını, bu yeni şiirleriyle kanıtlamış bulunuyor.

Başlangıçta yolunu iyi seçtiği için kendisini kutluyor; **"Aşklar Yedeğinde Ömrümüzün"** kitabını şiir dostlarına salık veriyorum. Geç kalanlar için, sağlam şiire dönüş yolu henüz kapanmış sayılmaz. ●

(*) Ahmet Özer / Aşklar Yedeğinde Ömrümüzün / Cem Yayınevi / İstanbul 1993, 87 s.

adalet... sevişmek... erdem....

ergun evren

şimdi daha abartılı söylüyorum sözcüklerimi
bunca insan boğulduktan öldürüldükten sonra
bunca yazar çizer, bunca ozan, bunca güzel insan...
diyorum ki
ben seni,adaleti de severek sevebilmeliyim
yanmadan... vurulmadan... boğulmadan...
utanmadan...
aslında ayrıntıları sevişiyoruz şimdi
aklın sözü geçtikçe gülüyorsun
delirdin mi ne?...
sözcüklere karşı kuşkulu musun?
hiçbir şeyin anlamı yok mu?
doğrusun belki
daha anlamını yitirmemiş birşeyler de var yeryüzünde
ya da, senden, bir ekin, bir düşün yarattık diyelim
zor da olsa...
ben seni, adaleti de severek sevebilmeliyim diyorum
aslında abartı filan yok
sevdiğimiz şeylerin tümü için... sonuna değin...
savaşımla oralara ulaştık bak
ya da dizelerimizle, yangınlardan kaçırdığımız kadar
boğulan, yanan vücutlarımızdı
yücelen, dizelerimiz... çizgilerimiz... yüreklerimiz şimdi...
onlar bir kez öldüler
ya sen?...
ya biz?....

kaptanın seyir defteri

Baha Önem

1. gün /
Bugün hava bulutlu
görülmedik kıyılardan geçiyor gemim
ufka doğru alçaldıkça güneş
sanki durup bekleyecek
ona yetişeceğim...

2. gün /
Dünyanın yuvarlak olduğunu
elbet ilk ben söylemiyorum
kalbimi paslı bir demir gibi
bırakıp enginlere
ağlıyorum -bunu
biliyor denizin dibi...

3. gün /
Kaç ülke tanıdım, kaç rıhtım geçtim
adım, adıdır artık denizlerin, dağların
ne dostluğunu yadsırım rüzgârın
ne hasretimi bilir küpeşteler...

4. gün /
İzmir limanında dün akşam
körfez şarkıları söylenıyordu
bir kadının yüzü yüzüme değiyordu.
Sarhoştum, yorgundum, kimsesizdim
ben boşaltıkça kadehime meltem doluyordu.
kocaman bir testere alıp daldım
şehrin karanlık sokaklarına
kestikçe tüm şehir ceblme doluyordu...

cinayet sûreleri

VI.
Çiçeksiz Cinayet Sûresi

Tuğrul Asi Balkar

bir güvercin ürkütsek koskocaman gökyüzüydü avlularında yaz

cami avluları ve güvercinler
kimsecikleri tanımıyorlar ne gam
sislenmiş bir ikindiyle
yürünüyor ara sokaklar
kırık dökük bir bakış
bile anımsatmıyor, güvercinlere
kimsecikleri ve cami avlularını

kimsecikleri özlemeyenleri bekleyeceksin
balıkların takılmadığı oltalarda
kalmayacak kendine
limanlarda saklayacak bir anı
kırgın sevgilim, getirdiğim sevinç
çiçekleri soldu, anımsama sen de
kimsecikleri ve güvercinleri

yadsıdıklarımızdan bir yaz kalmıştı geriye, susarak
gölgesinde güvercinler vardı, ürkütmediğimiz

güvercinler ne şanlı saatlerdir gökyüzünün!

VII.
Örümcek Sûresi

mağara, kutsal mağara!
örül ağlarla, örtün
örtünsün inanç ve gerçek
görmesinler ve yargılamayı sürdürsünler
kendi işledikleri suçlardan bizi.

diyalektik us ve denge

● **Muhsin Şener**

Eksi sonsuzdan artı sonsuza doğru giden bir süreç içinde değil mi evren? Bu sürecin,artı sonsuza ya da eksi sonsuza doğru ağdırması sözkonusu değil. Bir dengeden her zaman söz etmek olasıdır. Bu **denge noktası** matematikte **'sıfır'** olarak benimsenmiştir. Bu, bir varsayımdır aslında. Varsayımın çıkışı usa dayanıyor. Us, böyle bir varsayımı ortaya getirerek, belli bir bakışaçısı oluşturmuş bulunuyor. Şimdi, böyle bir varsayım içinde baktığımızda, eksi sonsuz ile artı sonsuzun orta noktasında (böyle de denebileceğini sanıyorum) **'yokluk'** yer alıyor. Demek ki denge, yokluktadır. 'Hayır, denge yoklukta değildir.' denemez mi? denebilir tabii... Ne var ki o durumda da bir başka açı çıkacaktır ortaya ve bu açıdan yeni tanımlamaların yapılması gerekecektir. Bu kez evren ve dünya için yeni bir takım tanımlamalar yapılabilecektir.

Konuya, bir de doğa açısından bakacak olursak tamamen ayrı bir tanım ortaya çıkmaktadır. Doğa, us gibi düşünmüyor. Eski sonsuzdan artı sonsuza doğru uzanan zamanda bir denge noktası aramak matematikteki analizin sonucu değil midir? Yani, usun ortaya attığı, bir **'durum gerçekliği'** değil midir? Us, zamanın tanımlanmasında hep **parçalı düşünmüştür**. Oysa doğa böyle mi bakıyor zamana? doğa, zamanı bir süreklilik olduğunu, bir süreç olduğunu biliyor ve hiç de us gibi düşünmüyor.Usun ne dediğini ise hiç mi hiç gözönüne almıyor. Saat yelkovanının dönüşündeki sonsuzluğa doğru ilerlemekte olan ve **hiç** durmayan zamana Ş. Günbulut, örneklerle dokunmuş (10 Ekim 1993 günü Bilim ve Ütopya eki). Bu durmayan zaman, iki tür tanım getiriyor. Usa göre ve doğaya göre. Usa göre zaman, sınırlıdır. Sınırlılığı us koyuyor. Böyle bir sınırlama içinde zamanın alımlanması ve sonuçta ortaya

çıkan **tanımlama,usa** göre **bir tanımlamadır. O tanımlamanın esas alınması durumunda,** tarihin tanımında da **ve alımlanmasında** da yeni **bir boyut** ortaya çıkıyor. Zaman, tarihin bir fonksiyonu **değil** mi?.. Eğer zaman, sınırlı tutulabiliyorsa, tarih de o **sınırlı** zaman içinde ele alınmak ve değerlendirilmek **durmunda** oluyor demektir. Çünkü zaman, tarihin bir fonksiyonudur. Tarih, bir yanından onunla belirlenmektedir. Sınırlandırılmış zamanın tanımladığı bir tarihin ufku konusunda neler denebileceğini düşündünüz mü hiç? Belki de onun tarih olmasından bile kuşku duyulabilecektir... Ne var ki bu da bir yeni alımlama biçimi getirmektedir **ve bir yeni** boyuttur. Kısır da olsa, bir yeni boyut...

Doğa ise böyle bir tanımlama ortaya koymuyor. Onun getirdiği tanımlama usunkinden çok daha derindir. Çünkü doğa, sürekliliği önermektedir ve ona önem vermektedir. Günbulut'un örneğinde ele aldığı sekiz saatlik bir çalışma süresinin bitimi ile ilgili olarak, usun bu süreyi ikiye bölerek azalmasını ve bitmesini istemesi nasıl ki o sürenin hiç bitmemesi sonucunu getiriyorsa onun gibi, sekizince saatin bitiminde bir dokuzuncu saat hemen hazırdır ve bu böyle sürüp gitmektedir. **Süreklilik** esastır doğada. Şimdi, bu süreklilige göre bir zaman tanımlaması getirmek gerekiyor. **Zaman bir süreçtir** artık. Bu sürecin tanımladığı **tarih de bir süreçtir.** Böyle bakıldığında tarihi algılamak ve algılamaya göre yeni durumlar ortaya getirmek gerekecektir. **Parçalı değil bütünsel bir düşünce esastır doğada. Bu bütünselliktir işte doğanın diyalektiğini kuran.** Bu bütünselliktir diyalektiğin karşı çıkılamayan gerçekliğini ve doğruluğunu oluşturan. Bu bütünselliktir doğayı usun üstüne ve önüne çıkaran. Usun zaman kavramı ile doğanın zaman kavramı karşılaştırıldığında, usun zaman kavramının kısır; doğanın zaman kavramının ise sonsuza değin sürdüğü ortaya çıkıyor. Ve usun zaman kavramını, doğanın zaman kavramı içinde tanımlama olanağı doğuyor. Bu, bütünselliği doğrulayan bir anlayıştır. Belki **'anlayış'** kavramı yeterli değil bu tanımlamayı yapmak için... O, bir zorunluktur...

Us, zamanı tanımlarken denge noktasını, **'yokluk'** da denebilecek olan **'sıfır'**da görmekteydi. Sonsuzluğa uzanan zamanın ve sonsuzluğa uzanan tarihin, bu **'yoklukla'** iç içeliğini unutmamak gerekiyor. Sonsuza uzanan zaman ve sonsuza uzanan tarih içinde duygu, önemli bir yer alıyor. **'Yokluk',** hemen **'Tanrı'** düşüncesini getiriyor. İnsan kendini, tanrı düşüncesiyle birlikte bir dengede duyuyor ve yaşıyor. Bu düşünce insanı dengede tutuyor. **O, A. İnam**'ın sözleriyle bir **'çoğulkonuşma'**yı gerektiriyor ve **'birçok sesli çığlıktır', 'manevi yanı olmak, iç dünyası olmak'**tır. **'Bize iç insan gerekiyor'**... Bu iç insanı nasıl bulacak, nasıl tutunacaksınız ona sizi bırakmamak üzere?.. Bu iç insan, doğanın o sonsuz zaman ve tarih anlayışıyla geliyor ve bu sonsuzluk içinde, bir denge oluşturarak çoğul konuşmayı sağlayan bir **'çok sesliliği', 'çığlığı'** yapılandırıyor. Bu çok seslilik, bu çoğul konuşma hep, zamanın sonsuzluğundan ya da zamanın, tarihin sonsuz algılanmasından, alımlanmasından doğuyor. Bu algılamanın denge yerinde duygu bulunuyor. Çünkü tanrı düşüncesi olmadan o dengeyi bulmak olası değildir. Matematiksel olarak değildir. **Duygu yükü, bir başka deyimleme ile insan olmanın önemli bir koşuludur.** İnsan olmak, bu duygu yükü ile birlikte bulunmak anlamına geliyor. İnsan, bu duygu yükü ile birlikte doğanın o geniş, kapsayıcı sonsuzluğu ile eşdeğer olan zaman içinde yerini alabiliyor.

(Desen: Cemil EREN)

Sanatta, bu eksi sonsuz ile artı sonsuz arasındaki evrensel zaman sürekliliğinin, bu süreklilik içinde duygunun denge oluşturmadaki işlevinin önemli bir ağırlığı var. Belki de zamanı, böyle bir süreklilik içinde algılamamak dengeyi söz konusu etmemek, sanatı anlamamak demektir... Denge, bütün sanatların önemli bir öğesi değil midir? Dengenin oturma noktası, sonsuzluk içindeki zamanda bir yer değil mi? Sanatı evreselleştiren bu algılayış değil midir? **Diyalektiğin sanattaki yeri** ve ağırlığını düşündürüyor hemen insana bu uslamlama. Us yoluyla ulaşılmış bulunan bu yer, **doğayı ve onun usu demek olan diyalektiği hemen gündeme getirmektedir.** Usun egemenliğine doğal olarak evet deniyor sanatta. Bunun da üstünde, doğanın usu olan diyalektiğin, sanatta egemenliği çok doğal değil mi? **'Usdiyalektik'** ilişkisi, diyalektiğin usu tanımlayabilmesinden ve onu içermesinden kaynaklanmıyor mu?.. Şiirde us mu diyalektik mi? diye sormanın boşluğunu söylemek neyi değiştirir **ki? Diyalektik** denince usu da **anlatmış olmuyor muyuz? Ne ki us** denince diyalektik anlatılmış olmuyor ki..

İşte tüm bunlardan ötürü diyalektik ve şiir denilmiştir. •

gün karanlık yol dikenli

Nusret Kemal Otyam

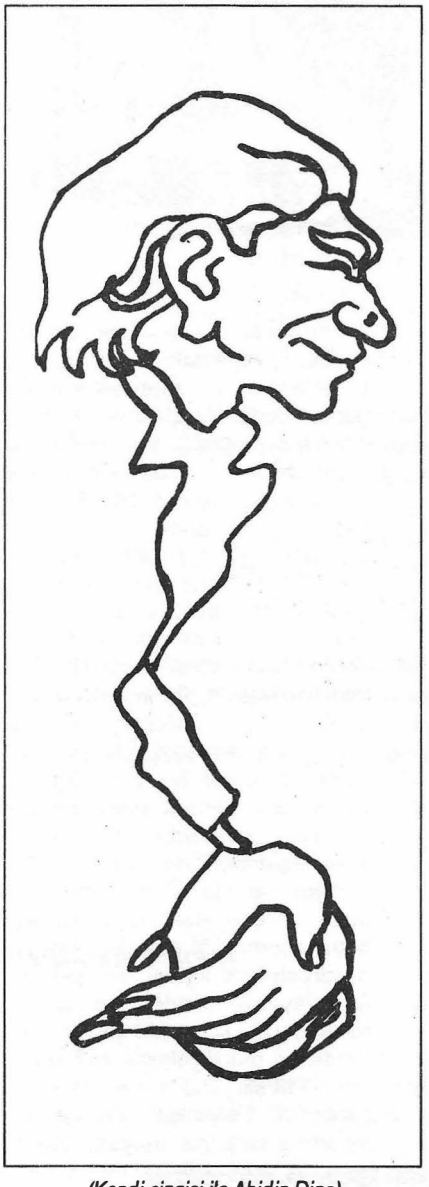

(Kendi çizgisi ile Abidin Dino)

Babalara mahkum edilmiş bir gövdeyim ben
Acılara sürgünlere bulanmış köklü bir ağaç
Sağımda karlı dağları yoldaş ederim
Soluk soluğa çağdaş bir mavilik ilerimde
Ana elinden iki yanıma çapraz ateş
Dokunsa ellerim bir yaprağa
Avuçlarım orman doluyor
Başımı çevirsem bir pınara
Dünyam deniz oluyor
Türkülerim bir başka ses gökkuşağında
Islak dizeleriyle dolaşıyor evrende
Hangi tarihin ürünü bu kaba güç ve kısır beyin
Ben ki toprağa kök salmış
Heybetli ve saygın bir gövdeyim
Dallarım var yemiş veren
Yapraklarında destanları dile gelen
Babalara analara bacılara mahkum ettim kendimi
Olan oldu gök karardı görünmez oldu karşı tepe
Akarsularım kurudu kısırlaştı anaç toprak
Hayın eller acı tohum ektiler bildiklerince
Bir isyanı büyüttüm sevgi dolu yüreğimde
Gün karanlık yol dikenli biliyorum
Kavuştu desinler bir dağ
Masal gibi başka dağa
Gün karanlık yol dikenli
Yürüyorum aydınlık sabahlara

atardamar

CUMHURİYET TARİHİMİZİN ÇOK YÖNLÜ TANIĞI: ARİF HİKMET ONAT

Arif Hikmet Onat, **Ordu**'nun efsane adlarından biri. 1908 yılında doğan **Onat**, Birinci Dünya Savaşı'ndan bugüne kadarki kültürel ve politik tarihimizin tanıklarından biri. Başka bir deyişle, tarihimize biçim veren adlar arasında yer almış uzun süre. Ona kalpaksız Kuvayi Milliyeci de denebilir. Bugün **Ordu**, seksen yıla yakındır tiyatrolarını yaşatabiliyorsa, kültür - sanat kurumlarıyla bir kültür kenti olma yolunda ilerliyorsa, bunu **Arif Hikmet Bey** ve onun gibi nice ada borçludur.

Arif Hikmet Onat'la söyleşimizi, araştırmacı - yazar **Sıtkı Çebi**'nin katkılarıyla gerçekleştirdik. **Çebi**, elindeki bilgi ve belgeleri ortaya sererek anıların gerçeklik boyutuna oturmasına sonsuz katkılarda bulundu. Kendisine teşekkür ediyorum. Verdiği bilgilerle, bir ömrün sürecine zor sığan olayları dünden bugüne bizlere yaşatan, saygıdeğer **Arif Hikmet Onat**'a içten saygılar sunuyorum. Etrafımıza baktığımızda, ülkemizin toprağını daha yakından gözlediğimizde nice **Arif Hikmet Onat**'ın bu ülkenin temelinde harcının olduğunu görebiliriz. Evet gören gözlere, yazacak kalemlere gereksinimimiz var.

İbrahim Dizman

cumhuriyet tarihimizin çok yönlü tanığı: arif hikmet onat

● İbrahim Dizman

1910'lu yıllarda, çöken bir imparatorluğa, 1. Dünya Savaşı'na, mütarekenin acılı günlerine tanık olan bir yüz... Kurtuluş Savaşı'nın ve Cumhuriyet'in coşkusuna, dişediş mücadelesine tanık olan genç bir yürek... 1920'li yılların ikinci yarısında genç Cumhuriyet'in umut bağladığı beyinlerden biri olarak İtalya'da elektroteknik öğrencisi... 1930'lu yıllarda Ordu Halkevi Başkanı; bir çağdaşlık savaşçısı... 1940'lı yılların ikinci yarısında CHP İl Başkanlığı ve Ordu Belediye Başkanlığı. Ordu kentsel anlamda ilk kez "Avrupaileşme" çabalarına tanık olur onun öncülüğünde. 1950'li yıllar milletvekili olarak karşılar onu. Gerilimli bir dönemde muhalefet üyesidir. İsmet İnönü'nün çok yakınındakilerden biridir. 1960'lı yıllar ise Bakanlık koltuğu getirir önüne. 1970'li yıllardaki dalgalanmalar ve siyasal alanda değişen perspektifler politikadan koparır onu; şimdi yine 1920'li yılların başındaki gibi "sade vatandaş"tır. Ama belleğinde 86 yaşına rağmen pırıl pırıl kalan anıları, birikimi ve yaşamının inanılmaz renkliliğiyle.

Arif Hikmet Onat'ı 1993 yılının güz aylarında ziyaret ediyoruz; Ordu kentinin tüm tarihsel / kültürel birikimini iğneyle kuyu kazarcasına araştıran ve günışığına çıkaran araştırmacı - yazar **Sıtkı Çebi** ile birlikte. Kentin sayfiye bölgelerinden birinde, **Efirli**'de baba evinde kalıyor **Arif Hikmet Onat**. Bir yanda gençler çığlık çığlığa denizle oynaşıyorlar; öte yanda fındıklar kurutuluyor harmanlarda. **Arif Bey**'in tarihi baba evi büyük ağaçlar arasında dingin bir görünümle izliyor çevreyi. Üst kata alınıyoruz. Büyükçe bir oda. Cam kıyısında boydan boya bir sedir. Çevreye özenle serpiştirilmiş antika eşyalar. Odayı zevkli bir elin işlediği belli. Görmüş geçirmiş bir rahatlık içinde her şey.

Arif Bey de öyle. Rahat; dingin. Teypten, fotoğraf makinesinden rahatsız olmuyor. Bunda elbette politikacılığın etkisi büyük. Ordu tarihini neredeyse bütünüyle belleğinde taşıyan, Karadeniz bölgesindeki karmaşık akrabalık ilişkilerini bile ayırabilen **Sıtkı Çebi**, açtığı konularla bilmediğimiz nice olaya, ada taşıyor bizi. **Arif Bey** de bu yaşına karşın, pırıl pırıl belleğiyle giriyor konuların içine.

Seksen yıl öncesine uzanıp, akşamın ilk karanlığına değin süren söyleşimize başlıyoruz. **Arif Hikmet Onat**'a ilk sorum anımsayabildiği en eski görüntüler ve kişiler üzerine.

Arif Hikmet Onat, 1993 yılında Ordu Rotary Kulübü'nde konuşurken.

- Sayın Onat, çocukluğunuza ait neler anımsıyorsunuz, seksen yıl öncesine döndüğünüzde?

- Çok şey hatırlıyorum. Ama, görüntüler, hatıralar bölük bölük geliyor aklıma. Önce aileme ait bir iki şey aktarayım isterseniz. Dayım... Dayımı hatırlıyorum. Çok vatansever bir insandı. Daha doğrusu annemin dayısı, benim büyük dayım yani. Milli Mücadele döneminde Payitaht, bütün müftülerden Kuvayi Milliyeciler'in kafir olduklarını açıklayan birer fetva yayımlamalarını istemişti. Zamanın Ordu müftüsü de çok korkak bir adam. İşte o gün büyük dayım Müftü Efendi'ye **"Sen çekil, beni vekil yap"** demişti. Müftünün yerine vekil olunca da istenenin tam tersini yapmış ve **"Milli mücadele el hak caizdir."** fetvasını vermiştir. Aydın bir insandı. Yıllar sonra Atatürk Ordu'ya geldiğinde bununla tanışmış ve iltifatlarda bulunmuştu.

Babam, yiğit, gözüpek, otoriter bir insandı. Ordu'nun köklü ailelerinden. Rüştiye mezunu. Hayal meyal hatırlıyorum; kendisi Trabzon'da polisti. Bu da şöyle olmuş: Zamanın Ordu Kaymakamı, Trabzonlu Eyuboğlu'lardan **İzzet Bey**. Babamı pek severmiş ve

onu **Trabzon Polis Okulu**'na yollamış. Okulunu bitirince de orada polis olarak kalmış. Biz annemle zaman zaman onu ziyarete giderdik. Bu gidişlerimize ait hatıralarımı unutmuyorum hiç. Buradan bir Rus vapuruna biner ve **Trabzon**'a giderdik. O zaman karayolu falan yok. Bir gidişimizi hiç unutmuyorum. İki kardeştik ve annem. Vapurun güvertesine bir kilim serip oturduk. O zamanlar rıhtımda polisler geleni gideni kontrol ediyorlardı. Galiba para da alıyorlardı, yanlış hatırlamıyorsam. **Trabzon** rıhtımında bize de kim olduğumuzu niye geldiğimizi falan sordular. Annem söyledi. Hemen bir atlı arabaya bindirerek karakola gönderdiler bizi. Babam şaşırdı; haberi yokmuş geleceğimizden. Tekke Mahallesi'nde bir evde kaldık bir süre. Sonra da İzzet Beyler'in Değirmendere'deki konaklarında misafir olduk. **Trabzon**'da Türk parası geçmiyordu, hep Rus manatı. Çarşısını falan az hatırlıyorum. Çok küçüktüm tabii. Ama lazot fırınlarını unutmuyorum. Bize büyük bir şehir gibi geliyordu. Vilayet merkezinde kelli felli adamlar vardı.

Birinci Dünya Savaşı sırasında **Trabzon** vilayet teşkilatı Rus işgali nedeniyle **Ordu**'ya taşındı. Babam da Ordu Emniyet Müdürü oldu. Bu, o büyük muhacirlik dönemidir. Yani 1916'lar falan. Ben de sekiz dokuz yaşlarındayım artık. Çok şeyi hatırlıyorum. Büyük bir sefalet ve açlık vardı. **Trabzon**'un büyük bir kısmı kafile kafile akıyordu bu tarafa doğru. Açlık ve sefalet ölümü de getirmişti. Bu konuda çok acı bir anımı anlatayım. Hâlâ hatırladıkça tüylerim diken diken oluyor. Babam emniyet müdürüydü demiştim. Onun yemelerini evden ben taşırdım öğlenleri. Bir gün yine çarşıdan geçip karakola giderken bir karışıklık oldu, millet kaçıştı. O sırada biri bana çarparak elimdeki tabakları düşürdü. Yemekler saçıldı yere. Hiç unutmam, tatar böreğiydi. İnanır mısınız, yerde toza bulanmış böreğe saldırdı herkes. Yiyip yuttular bir anda. Donup kalmıştım. İşte o dereceydi açlık ve sefalet.

Onat, İsmet İnönü ile.

- Sayın Onat, Cumhuriyet öncesi Ordu'su hakkındaki anılarınızı biraz daha derinleştirsek, çünkü genç kuşaklar bu acı geçmişi pek bilmiyorlar.

- Evet, doğru söylüyorsunuz. Artık bilinmiyor, hatırlanmıyor o günler. Tabii o günlerden pek kimse de kalmadı. Benim gibi bir kaç kişi işte.

Ordu'da çok Rum vardı. Şimdi Taşbaşı dediğimiz eski cezaevi civarında. Elmalık Mahallesi'nde, Köprübaşı civarında da protestanlar otururdu. Daha beriye doğru ise Ermeniler vardı. mütareke döneminde Pontos hayali ile bunlar başkaldırmaya başlamıştı. Babam zamanın emniyet müdürü olduğu için bazı olayları yakından biliyorum. Örneğin, metropolit şehri karıştırmak için gece silah attırıyordu yandaşlarına. Herkes tedirgin oluyordu. Babamın anlattığına göre, kapısına bir polis dikmiş, olay çıkmasın diye. Sonraları, Milli Mücadele hızlanınca babam İstanbul'a gidip gelen metropolit'i şehre sokmadı. O Sevr'e göre rahatça gelmek istiyordu. **Ankara**'ya başvurmuş. **Ankara "Sorunu yerinde halledin"** diyerek başından savmış. Çıkamadı karaya, bir daha da haber alınamadı, zaten savaş kızışmıştı. Protestanlarla ordokodslar pek geçinemezdi. bunlar mübadeleye tabi olunca ortodoksların bir kısmı gitmedi, kaldı. Burada bir şey söylemek isterim. Rumlar'la mütareke döneminde araya nifak girmişti, ama eskisinde komşuyduk, arkadaştık. Anlaşır, sevişirdik. Örneğin paskalya oldu mu bizim evin neredeyse bir yıllık börek ihtiyacı gelirdi.

O dönemde çeteler de vardı. En ünlüsü de Soytarıoğlu çetesi. Bunun korkusundan komşular geceleri bizim eve doluşup yatarlardı; evimiz korunaklıydı.

- Ordu Mütafai Hukuk Cemiyeti'nin kuruluşu ve çalışmalarını hatırlıyor musunuz?

- Bu cemiyetin kurucuları, aklımda kaldığına göre, **Arap Mazhar, Yusuf Bey, Felekler**'den bir kişi, **Belikoğlu Şükrü Efendi** ve sonradan **Cüce Mustafa Efendi** gibi kişilerdi. Cemiyet kurulunca İstanbul'dan tel gelmiş, bunların tutuklanması için. Babam da emniyet müdürü ve bu cemiyetin destekleyicilerinden biri. Ne yapsın? Gitmiş cemiyete yazıyı göstermiş, **"Siz"** demiş, **"Bir kaç günlüğüne köye çekilin, ben de burada böyle birilerinin olmadığını bildireyim."** Anlaşmışlar ve cemiyetin kurucuları bir kaç günlüğüne köye çekilmiş. Babam da bu yönde tel çekmiş ve durumu idare etmiş. Bir kaç gün sonra hepsi şehirde toplanıp yeniden başladılar çalışmalarına.

- Ne yapıyorlardı, hangi çalışmalarda bulunuyorlardı?

- Öncelikle asker toplanıyordu. Şark cephesine asker sevkıyatı yapılıyordu gençlerden. İhtiyatlar da Batı cephesine gönderiliyordu. Öyle planlanmış demek ki. Sonra Ankara'nın emriyle her köyden silah ve yiyecek toplanıyordu. Bunları hep Müdafai Hukuk Cemiyeti yürütüyordu.

- Bir anlamda kentin yönetimine el koymuşlardı...

- Evet, fiili olarak kasabayı idare ediyorlardı, açıkça.

- Peki efendim, bir söylentiye göre, o zaman bir kısım genç, Osmanlı Bankası'nı basıp soymuşlar ve aldıkları parayı Ankara'ya yollamışlar. Bu konuda bir bilginiz var mı?

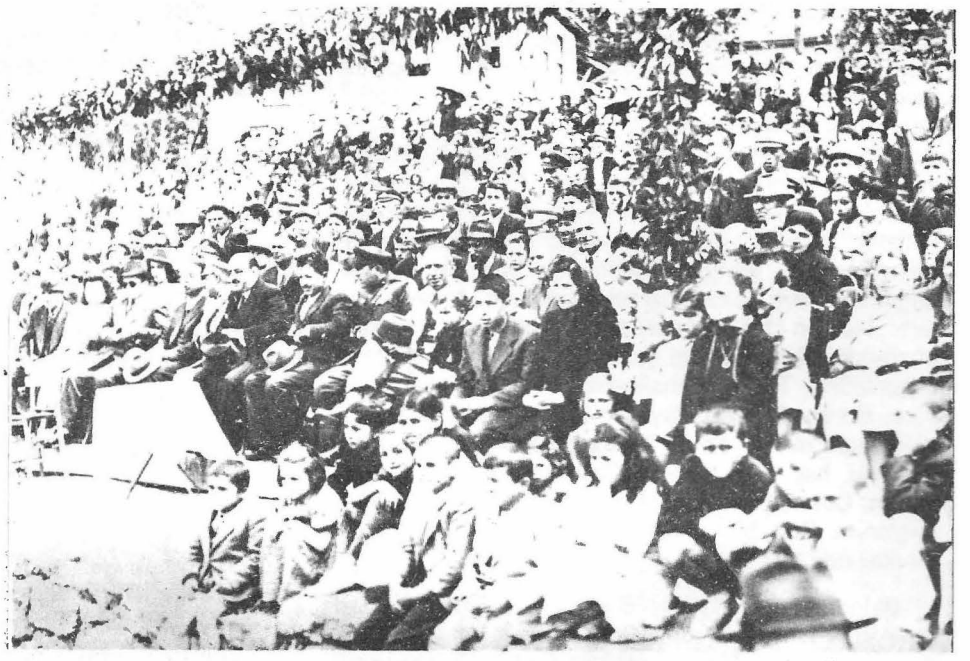

Onat, Belediye Başkanlığı sırasında bir törende.

- Hayır. Böyle bir şey yok. Olsaydı mutlaka duyardım. Üstelik babam çok otoriter biriydi. Kendi bölgesinde böyle bir nizamsızlığa kesinlikle izin vermezdi. O ki, Rumlar'ı ve Ermeniler'i bile kötü bir muameleye maruz kalmasınlar diye kolluyordu. Ama, belki bazıları gidip bankadan borç almışlar ve bunu yollamışlardır, onu bilemem.

- Sağolun. O günlerin tanıklarından biri olarak bu konuyu aydınlattınız... Ve Kurtuluş Savaşı'nın sonu; zafer. O günlerden hatırladıklarınız neler?

- Ordularımız İzmir'e doğru ilerlerken babamın bir kaygısı vardı. Ya halk galeyana gelir de azınlıklardan intikam almaya kalkarsa? Dedim ya, çok otoriterdi ve kanunsuzluğa kesinlikle izin vermezdi. İşte bu nedenle, zamanın posta memuruna talimat vermiş. Orduların zafer müjdesi gelince kimseye söylemeyecek ve yalnızca bir el ateş edecek. Babam da bu işareti alır almaz tedbirini alacak ve halka sonra açıklanacak. Posta memuru da **Erol Ataşan**'ın babası. Bir gece, sabaha karşı, bir el silah sesiyle uyandık. Demek haber gelmişti. Ama babam giyinip çarşıya yetişemeden ortalık ana baba gününe döndü. Herhalde posta memuru sevincinden saklayamamıştı haberi. Silahlar patladı, fener alayları düzenlendi, geceler tertip edildi. Ardından Cumhuriyet ilan edildi. Biz öğrenciydik okulda. "Cumhuriyet... Cumhuriyet..." diye tezahüratta bulunuyorduk. Her şeyin anlamını tam bilemiyorduk ama, Gazi Paşa yaptıysa mutlaka iyi bir şeydir diyorduk ve seviniyorduk.

- Bir yıl sonra Gazi Ordu'ya geldiğinde kendisini en yakından görenlerden birisiniz. O günü anlatır mısınız bize?

- Evet, 1924 yılının 19 Eylülünde geldi Ordu'ya. Ben, **İdmanyurdu Spor Kulübü** yöneticisiydim. Başkan da sonradan gazeteci olan **Ali Rıza Gürsoy**. Biz bir grup genç formalarımızı giyip sandalla **Atatürk**'ün geldiği **Hamidiye** vapuruna gittik. İstiyorduk ki, Gazi paşamız, bizim kayığımızla çıksın karaya. Tabii, çocukça bir düşünce, hiç olur mu? Zaten çevre kayık dolu; kıyıda da halk birikmiş. **Paşa**, kendi motorbotuna bindi. Hızlandı. biz de güya motorbotla yarışıyoruz, hızlı hızlı kürek çekiyoruz. bir süre izledik. Atatürk'ü orada yakından gördük. Onun da hoşuna gitmiş bu çabamız. Kendileri vilayete çıktıklarında geçeceği yolun kıyısında iki takım kurduk, top oynamaya başladık. Dönüşte **Ali Rıza Gürsoy**, önüne çıktı, kulübü şereflendirmesini istedi. Kırmadılar; bu galiba hoşuna gitmişti Gazi'nin. Kulübe çıktı.Hatıra defterini önüne koyduk. Kalemi hokkaya batırdı; mürekkep yok! Hepimiz mahçup olduk. Çevresindekiler gülüştü. Gazi Kemal, kendi kalemini çıkardı. Tam o sıra A. Rıza Gürsoy, **"Paşam, mahsus mürekkep koymadık, siz kendi kaleminizle yazasınız diye"** biçiminde konuşarak kurtardı durumu. Ardından **Gençler Yükselme Birliği**'ne de uğradılar. **Kılıç Ali**, **"Bu ne?"** diye kızdı. **"Yükselme... olduğun yerde kal anlamına gelir bu, değiştirin bu adı, Türkocağı yapın."** dedi. O zamanlar daha **Halkevleri** kurulmamıştı.

onat avrupa yolcusu

- Efendim, sizin öğrenim yaşamınız da beklenmeyen bir çizgide gelişiyor. Bu konuyu anlatır mısınız?

- İlk tahsilimi Ordu'da yaptım. İdadiyi pekiyi derece ile bitirdim. Eczacı olmak istiyordum. Bu nedenle Belediye eczanesinde staja başladım. O zaman usul öyleydi. O sıralar, yani 1926 yılında Ordu Valisi, sonradan Milli Savunma ve İktisat Bakanlıkları da yapan **Hüsnü Çakır**'dı. İl genel meclisinde biri elektrik diğeri de ziraat alanı olmak üzere iki dalda iki kişinin Avrupa'ya eğitime gönderilmesi kararı alınmış. Elektrik dalı için beni, ziraat dalı için de **Fikri Kibar**'ı seçtiler.

İtalya'ya gidecektik. Bu ülkenin tercih edilmesinin iki sebebi vardı.Birincisi fındık yetiştiren bir ülke olmasıydı. İkincisi ise, Roma Sefarethanesi'nde Vali'nin tanıdığı olmasıydı.

Ordu'dan **Loit Kumpanyası**'na ait bir gemiyle yola çıktık. Arkadaşlarımız coşkuyla uğurlamışlardı bizi. O zaman okuyan pek yoktu çünkü. Büyük bir olaydı bu. İstanbul'dan da yine **Loit**'in bir başka gemisiyle **İtalya**'ya gittik. Yıl 1926. Arkadaşım **Napoli**'ye gitti. Ben de **Milano**'ya. Burada bir yıl kadar dil ve elektrik kursuna gittim. Sonra asıl okulların bulunduğu **Torino**'ya geçtim. Burada iki yıl **elektroteknik enstitüsü**ne devam ettim. Burayı başarıyla bitirdim. Ardından Valiliğin teşvikiyle **yüksek tekniker** okuluna yazıldım. İki yıl da burada okuyarak yüksek tekniker oldum. Yani bugünkü elektrik mühendisliğiyle denk bir diploma aldım.

1930 - 31'de **Türkiye**'ye döndüm. Babam da ölmüştü o ara. Ordu'ya yerleşmek zorundaydım. Ordu Belediyesi'nde elektrik ve su işleri müdürü olarak göreve başladım. Bu görevi bir yıl Giresun'da da yaptım. On beş gün orada, on beş gün de burada çalışıyordum.

mühendislikten kültür adamlığına

Spora meraklıydım. **Gençler Birliği**'nin başkanlığını yapıyordum. Özel olarak da yelken sporunu çok seviyordum. Politika ile ilgim yoktu, düşünmüyordum da. Bir gün balıktan dönmüştüm ki Vali'nin beni çağırdığını söylediler. Apar topar gittim. İl idare kuruluna seçildiğimi söylediler. Baktım içlerinde en genci benim. Eh, dedim, herhalde beni kâtip yapacaklar, kağıdı kalemi elime aldım. Gülüştüler. **"Yok, sen katip değilsin"** dediler. Pek anlam veremedim buna. Sonra çeşitli görevlerin seçimi yapıldı. Bana da "Sen **Halkevi Başkanı oldun."** dediler. şaşırdım. Ama görev görevdir, kabul ettik. O zamanki Halkevi Başkanı **Şükrü Kaymaz** rahatsızdı, pek faal olamıyordu. Sanıyorum bu nedenle bana tevdi ettiler. Yıl 1934. Kolları sıvayıp çalışmaya başladık.

Halkevi binası şimdiki Halk Eğitim Merkezi'nin yerinde eski bir binaydı. Yıktık orayı. Yeni binanın projesini **A. Hikmet Holtay** çizmişti. Çok güzel bir bina olacaktı. Ama ödenekler yetersiz kaldı, yapamadık; eksik gedik çevirdik çatısını ve bugünkü bina çıktı ortaya.

Evvela Ordu'daki bütün spor kulüplerini Halkevi çatısı altında topladım. Kütüphaneyi geliştirdik. **"Ordu"** adında bir dergi yayımlamaya başladık. Şiir kitapları, inceleme - araştırma kitapları yayımlamaya başladık. Kültür Kolu'nda **Sıtkı Can**, **Sadri Us**, **Kemal Dağlı** gibi kişiler vardı. **Sıtkı Can**, **Murat Sukuti Karaca**, **Ekrem Hazinedar** gibi kişiler, dil inkılabı sırasında köylerden halk kelimelerini derlediler. Türkçecilik cereyanının gelişmesine biz Halkevi olarak burada öncelik ediyorduk. Hatırlıyorum; Vali, daire müdürlerini, vilayet yöneticilerini haftada bir Halkevi salonunda toplar ve yeni kelimeleri tanıtır, herkesi Türkçe konuşmaları konusunda uyarırdı.

Temsil Kolu'nda ise **Namık Senih Mayda** çok aktifti. **Halis Bey'in sinemasında, İsmet Paşa İlkokulu**'nun salonunda temsiller hazırlayıp sunarlardı. Hemen her ay bir müsamere hazırlanırdı. Roller için pek kız bulamıyorduk. Bu nedenle ben kız kardeşlerimi oynatırdım. Büyük ilgi vardı. Salonlar dolup taşardı. Çok başarılı temsiller hazırlanıyordu. Ordulular zaten öteden beri tiyatroya büyük sevgi duyarlardı.

Temsil Kolu, her on beş günde bir parklarda ya da kapalı mekanlarda konserler de düzenliyordu. Çay partileri düzenliyordu. Hele yazın dışarıdaki talebeler de Ordu'ya gelince faaliyetler çok artardı. Halkevi bir karınca yuvası gibi çalışırdı. Şiir günleri, anma geceleri de yapılırdı. Bugün aklımda kaldığına göre **Mehmet Akif**, **Namık Kemal**, **Abdülhak Hamit** anma geceleri yapmıştık.

Köyişleri Kolu da çok iyi çalışırdı. Her ay bir kaç köye giderdik. Konferanslar düzenler, Cumhuriyet'in faziletlerini anlatırdık. Kutlamalar yapardık. Yurt ve dünya olaylarını tartışırdık köylülerle. Halkın büyük ilgisi olurdu. Rağbet ederler, ağırlarlardı bizi. O günlerden sözaçılmışken rahmetli **Bilal Köyden**'i de anmak isterim. Halkevi'ne çok katkıları olmuştur. Köyişleri Kolu'nun öncülerinden biriydi. Ancak onu yok yere kaybettik. Kansermiş. Anlayamadık. Bilseydik, anlayabilseydik, ne yapar eder kurtarırdım onu. Yazık oldu.

A. Hikmet Onat, İsmet İnönü ile Ordu'da.

1940 yılında CHP İl Başkanı olmuştum ve Ordu Belediye Başkanı. Bu nedenle 1948 yılında ayrıldım Halkevi Başkanlığından. Bu cemiyet ondan sonra kapatıldığı yıla kadar pek de aktif olamadı. Bildiğim kadarıyla **Namık Senih Mayda** bir dernek kurmuştu ve tiyatro çalışmalarını o dernek çatısı altında yürütmeye başlamıştı. Gençler de oraya yönelmişlerdi. Kısaca, Halkevi başkanlığım on yıl kadar sürdü.

Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal 19 Eylül 1924'te Ordu'da. (Fotoğraf: Sıtkı Çebi arşivinden alınmıştır.)

politikada uzun yıllar

- Cumhuriyet ilkeleri adına bir kültür mücadelesi içindeyken politikaya girişiniz nereden kaynaklandı?

- 1939 büyük Erzincan depreminde sahilde en büyük hasarı Ordu görmüştü. Elektrik, su hattı bozulmuştu, çarşının bir kısmı yıkılmıştı. Belediye Başkanı'na işten el çektirilmişti. Vekili de acz içindeydi. Bu durumdayken görevi bana verdi Vali vekili. Dört elle işe sarıldım. Elektrik ve su sorununu kısa sürede çözdük çarşıdaki enkazı kaldırttık. Ünlü Nazifbey suyunu şehirdeki çeşmelere getirdik Ama bu güzelim su sonraları çok yağmalandı.

İkinci Dünya Savaşı'nda ihtiyat zabiti olarak Adana Havaalanı'nda görevlendirildim. O sırada **İsmet Paşa** buraya geldi. Yanlış hatırlamıyorsam, Çörçil'le görüşmeye gidiyordu. Beni görünce tanıdı ve davudi bir sesle **"N'abeeer"** diye seslendi. Aynı ses tonuyla karşılık verdim: **"Askeriiiz!"** Güldü ve gitti. Herkes şaşırdı tabii. **İnönü**, koskoca milli şef, bir zabite espriyle sesleniyor, zabit de aynı espriyle karşılık veriyordu. Sonra öğrendiler ki ben belediye başkanıyım ve **İnönü** ile tanışıklığımız var. Bu da ilginç bir anımdır o günlerden.

- Efendim, sizin Belediye Başkanlığı döneminiz bir efsane gibi anlatılır. Otoriter, dediğini yaptıran, ama kenti Avrupai bir görünüme sokma çabasında biri olarak tanınıyorsunuz. O günlerinizi anlatır mısınız biraz?

- Biraz öyleydik galiba! Otoriterdik. Ama bu otoriterimi zannederim baskı kurarak değil, çok çalışarak, görevimin hakkını vererek ve hukuka bağlı kalarak sağlardım.

O günler Ordu'nun çok büyük sorunları vardı. İlk iş olarak **Bülbül Deresi**'ni temizlettim. Nehirlerin şehir girişine her hafta yanmış yağ döktürürdük, sivrisineklerin kökünü kurutmak için. O zaman usul böyle idi. Pazar yerlerini de denetim altına almıştık. Yerde mal satmayı yasakladık. Lağımların üzerinde, farelerin arasında mal satılıyordu. Oralara masalar yaptırdık. Köylüler kalaysız kaplarla yoğurt satardı; çok yoğurt döktürdük. Çok yoğurdu imha ettik. Ama çözümü de getirmiştik. Memlekette kalay kıtlığı varken, biz yoğurt satanlara öncelik tanıyorduk. Bakkal dükkanlarına camlı dolap şartı getirdik. Öğle tatili zorunluluğunu da getirdik. Kasaba, fırıncıya, yiyecek-içecek satanlara gömlek giyme şartı getirdik. Şehir haritası ve imar planı da o dönemde yapıldı.

Belediye Başkanı iken İl başkanı da olmuştum. Kısa süre sonra çok partili döneme geçtik. Demokrat Parti Ordu yönetimi ile iyi geçinmeye gayret ettim. **Celal Bayar** ve **Adnan Menderes**'in katıldıkları ilk toplantılarını Halkevi salonunda yapmalarına özel olarak izin verdim. Bu konuda bir başka örnek daha vermek isterim. **İnönü** Cumhurbaşkanı iken **Savarona** ile Ordu'ya gelmişti. Yatta verdiği akşam yemeğine DP İl Başkanı **Ziya Çürüksulu**'yu da davet ettim. **İnönü**'ye takdim ettim. **Paşa**'nın çok hoşuna gitti bu.

1948 yılında Ordu milletvekili **Şevket Akyazı** vefat etmişti. Yapılan ara seçimde ben seçildim. Zaman 1950'ye kadar çabucak geçti. DP hızla ilerliyordu. İsmet Paşa bunun pek farkında değildi. Paşa, çok partili demokratik nizam dediğimiz büyük devrimin peşindeydi. 1948 seçiminde yirmi bin oy farkı ile kazandığım seçimi, bir kaç yüz oy farkıyla kaybettim 1950'de.

Ama bir kez bulaşmıştık politikaya. Köye dönüp bağ bahçe işleri ile uğraşmaya başladım ama bir yandan da seçimlere hazırlanıyordum Bir traktör aldım. Köylere traktörle gidiyordum. O sıra yol falan pek yoktu. Ama traktör her yere ulaştırıyordu beni. 1954'de de yitirdik seçimi. **DP**, buğday ve para sayesinde kazandı seçimleri. Her tapu gösterene Ziraat Bankası 500 TI veriyordu. İşe yeniden koyulduk. **DP**, hazırı tüketmişti.

Pazarda çarşıda bir şey bulunmaz olmuştu. 1957'de, 1954'deki on üç bin oy farkını kapatıp üstüne de on bir bin fark koyarak kazandık. ama **DP** yine iktidarda idi. Bizimse 170 milletvekilimiz vardı. Ben grup yönetim kuruluna seçildim. Grup Başkanı Vekili **Faik Ahmet Barutçu**'ydu. Parti genel sekreteri de **Kasım Gülek**. O dönemi biliyorsunuz. **DP** iyice hırçınlaştı. Biz de aşağı kalmıyorduk. Milletvekilleri koridorlarda dövüşmeye kadar vardırmışlardı işi.

- Kısa süre sonra 27 Mayıs Devrimi geldi. O günleri değerlendirir misiniz sayın Onat?

- Ben bu ihtilale şahsen taraftar değildim. 27 Mayıs Türkiye'de kötü bir kapı açtı. Neyse... İhtilalin hemen öncesi ben Ordu'daydım. **Mesudiye**'deydim. O gece ilçe yöneticileriyle yedik içtik Ben **Memduh Ekşi**'nin konuğuydum. Hep ihtilal olacağından konuşuluyordu. Ben pek ihtimal veremiyordum. Ama o sabah olan oldu. Sabah bu haberle uyandık. **"Yazık oldu memlekete"** diye geçirdim içimden.

Bir şey söyleyeyim: **İsmet Paşa** da taraftar değildi ihtilale. Yassıada'ya da, DP'nın kapatılmasına da taraftar değildi. Bunu kendisinden dinlemişimdir. Bir gün: **"Niye kapansın parti? Partide yanlış işler yapanlar varsa divan-ı âli'ye verilir, cezalandırılır. Bu parti gidecek de yerine kim gelecek? DP milliyetperver bir partidir, ne gerek var Yassıda'ya, özel mahkemeye?"** aynen böyle demiştir. Bu mahkemeyi kuranlar İstanbul'daki profesörlerdir. Yanlış yapmışlardır, **İsmet Paşa**'nın **Cemal Gürsel**'e bir mektubu da vardır. **"Siyasi maksatla adam asmak komünist memleketlerde bile revaçta değildir."** demiştir. Ama dinletemedi sözünü. Sonra da asker kapısı açıldı. Her on senede bir geldi asker.

Bir keresinde de **Paşa**'ya **"Celal Bayar falan sizin arkadaşınız, onları iyi tanıyorsunuz. Nasıl oldu da onlarla birlikte çok partili nizama atıldınız?"** diye sordum. Durdu ve çok açık bir biçimde, **"Bu kadar yalan söyleyeceklerini tahmin etmedim."** dedi. **Artık** bundaki anlamı siz çıkarın.

- Sizin İsmet Paşa ile epey yakınlığınız oldu. Onunla ilgili bir kaç anınızı anlatabilir misiniz?

- Değişik dönemlerden farklı anılarım var. Bir kaçını aktarayım. **Suat Hayri Ürgüplü** döneminde Kıbrıs konusu tartışılıyordu. epey sert görüşmeler oluyordu. Ürgüplü, kürsüde sinirlendi ve **"Çok uzatmayın, dosyaları getirir burada okurum."** diye seslendi. Ben oturduğum yerden gayri ihtiyari **"Hoppalaaa!"** diye seslenmişim. O günler **Anadolu Kulübü**'nde **Paşa** ile zaman zaman briç oynardık. Ben önceden gider üç kişiyi tamamlardım. Ardından **Paşa** gelir, briç oynardık. İşte o gece de oynadık. Geç saatte dağılacağımız sırada **"Seni evine ben bırakırım."** dedi ve arabasına aldı. **"Sen bugünkü konuşmaları dinledin mi iyi?"** diye sordu. **"Evet"** dedim. **"Peki, 'hoppalaa!' diye de bağırdın mı?"** diye sordu. **"Evet, seslendim"** dedim bu kez de. O, **"Ne diyorsun bu işe?"** diye sordu bu kez. **"Aman Paşam, askeriyenin, devletin sırları öyle ulu orta açılır mı? Ne diyecekti; elimizde vasıta yoktu, Kıbrıs'a çıkamadık mı diyecekti? Kendimizi bütün dünyaya teşhir mi edecektik?"** diye konuştum. **Paşa**, elini dizime vurdu ve **"Çok güzel, bravo, dedi, işte böyle olmalı."**

Bir anımı daha aktarayım. Bütçe sözcüsü olduğum dönemde **Ferit Melen** Maliye Bakanı'ydı. **"Zirai kazançtan vergi kanunu"** yasası çıkmak üzereydi. **Paşa, Melen**'le beni çağırdı. Bana **"Bak, Melen ne diyor; tasarıyı geri çekmek istiyor."** dedi. **"Neden?"** diye sordum hayretle. **"Çok hırpalanıyor."** diye yanıtladı. **"Paşam, dedim, siz bu kanunu Atatürk döneminde de çıkarmak istemiştiniz. Muvaffak olamamıştınız. Bırakın ne kadar hırpalanırsa hırpalansın, ama kanun çıksın."** Açıkça karşı durmuştum. Sonunda çıktı kanun. Bugün de bir kaç rotuşla aynen devam ediyor.

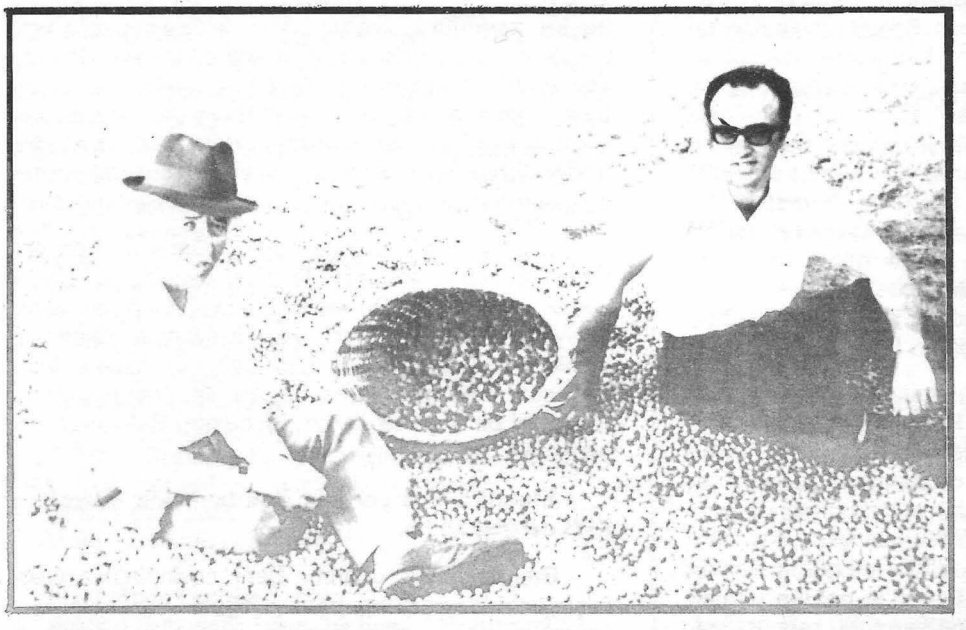

Onat, köyünde fındıkla iç içe... (solda)

- Teşekkür ederim. Yeniden zaman sırasına dönelim isterseniz.

- **27 Mayıs**'tan sonra kurulan **Kurucu Meclis**'e seçildim. Yeniden seçimlere geçildi. Biz birinci parti olmuştuk ama çoğunluğu sağlayamamıştık **AP** ile birlikte kuruldu hükümet. Ben bütçe sözcüsü idim. Bu dönemde toplusözleşme, grev, lokavt kanunu vb. çıktı. Birinci 5 yıllık plan hazırlandı.

Bu dönemin ardından **İsmet Paşa Ekrem Alican**'ın da katılımıyla ikinci kabinesini kurdu. Ben İçişleri Bakanı olmuştum. Ancak **Ekrem Alican** buna itiraz etti.

(Soldan sağa) İbrahim Dizman, Arif Hikmet Onat ve Sıtkı Çebi.

Bu nedenle **Bayındırlık Bakanlığı**'na kaydırıldım. Bir süre sonra bu hükümet de yıkıldı. Üçüncü kabinede de aynı görevi sürdürdüm.

- Biraz da Bakanlığınız sırasındaki çalışmalardan sözeder misiniz?

-Bir kaç şey söyleyeyim. Buraya ait olanları. **Fatsa-Kumru, Fatsa - Korgan, Fatsa - Çamaş, Fatsa - Aybastı, Gölköy - Aybastı, Ordu - Çambaşı** yollarını yaptık. Bu arada **Hopa, Bandırma, Antalya** limanlarının temelini attık, bunlar da zamanında bitirildi. 47.000 km. olan il yolunun 20.000 kilometre karesini karayolu haline getirdik.

Daha sonra partide **"ortanın solu"** tartışmaları başladı. Parti bir anda karıştı. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Araya girme gereği duydum. **Paşa**'ya **"Bırak şu Ecevit'i"** dedim. Çünkü ben **Ecevit**'i yakından tanırdım. O Çalışma Bakanı iken ben yerine vekalet etmiştim. Almanya'ya gittiği zaman. Grev, toplusözleşme, lokavt kanunu çıktığı zaman sözcüydüm. Aslında **Ecevit**'in bunlara öyle uzun boylu katkısı olmamıştır. Bakanlığının bir müsteşarı vardı. **"Karakadının Halit"** derlerdi. Ordulu bir çocuktu. İsviçre'de okumuştu. Bu yasaları hazırlayan hep odur. Ben sözcü olduğum için yasalar hazırlanırken onunla sık sık görüşürdük. Konunun aslını çok yakından bilenlerdenim yani. Bu yasaları da Meclis'te ben savundum. Böyle yasaları Türkiye'de Meclis'ten geçirmek zordur. Epey uğraştık.

Neyse... ortanın solu tartışmasının hareketlendiği günlerde Kars milletvekili **M. Hazer** ile **Paşa**'ya haber gönderdim. Hazer, haberi götürdü, geldi ve **"Yahu neredeyse beni dövecekti."** dedi. Ardından eski Adalet Bakanı, Artvin milletvekili bir arkadaşı -şimdi adını hatırlamıyorum- gönderdim. Yine sonuçsuz. Bir süre sonra partide bölünmeler başladı. Bir de ben yoklamak istedim Paşa'yı. **"Paşam, bu Ecevit'in peşine gitmek size yakışmıyor."** dedim. Yanıt vermedi, kafasını salladı sadece. **Çıktım** yanından ve **CHP**'den istifa ettim. Zaten yaşım da altmışa varmıştı. Ama **AP**'liler rahat bırakmadılar. Çok üzerime geldiler. Kendilerinden aday olmamı istiyorlardı. Kabul ettim ama bir şartla: Ön yoklamaya katılacaktım. Tabii, kazanamadık. Politika kurtları izin verirler mi? Sonra çok tekliflerde bulundular; genel müdürlükler, müsteşarlıklar falan. Hepsini reddettim. Benim için politika bitmişti artık.

- Sizin Meclis'te olduğunuz dönemlerde birçok sanatçı da parlementerdi. Onlarla ilişkileriniz nasıldı?

- Evet, **Dranas, Esendal, Tirali**... **Dranas**'la pek yakınlığım olmadı. Pek iyi anımsamıyorum onu. **Esendal**'ı yakından tanırdım. Onun bazı garip davranışları vardı. Mesela birine evli mi bekar mı diye sorardı. Diyelim ki bekar olduğunu öğrendi. Hemen niye evlenmedin, niye bekledin gibi ardarda sorular sıralardı. **Tirali**'yi de yakından tanırım. Zaten komşu illerin parlamenteriydik.

Gün, fındık bahçeleri arasından sıcak bir güz akşamına devrilirken, **Arif Hikmet Bey**'le söyleşimizin sonuna geliyoruz. **Sıtkı Çebi** ve **ORSEV İnceleme-Araştırma Kurulu** üyesi **Aydın Üstüntaş**'la birlikte Ordu'nun seksen yıllık tarihinde canlı bir tanığın kılavuzluğuyla dolaşmanın heyecanı içindeyiz. Nice tarihsel olay birinci ağızdan sese dönüşerek belgelendi teypimizde. **Arif Hikmet Bey**'de en küçük bir yorgunluk yok. Tersine o da tatlı bir heyecan içinde. Zaman hızla aktı; nice önemli konuyu konuşamadık. **"Bir başka zamana"** diyoruz. Atatürk ilkelerinin, Cumhuriyet'in kökleşmesi için nice adsız kahramanla Halkevi çatısı altında mücadele eden; politik alanda en tepe noktalara ulaşan bu anıt kişiye son olarak bugünü soruyorum. **Günümüz Türkiye'sini nasıl değerlendiriyor?** Sonsuz deneyiminden süzerek yanıtlıyor sorumu:

- Bugün bir çıkmazın içindeyiz. Önce bir Kürt sorunu var. Hafife alınacak bir konu değildir bu. Sonra yobazlar, softalar... Bu kadar İmam - Hatip, bu kadar İlahiyat; ne olacak sonu? İktisadi sıkıntılar falan zamanla düzelir ama bu iki konu çok, çok önemli. Mutlaka çözülmeli kısa zamanda. Bir de **Tansu Çiller**... Ne güzel bir şey. Bir kadın Başbakan. Bakalım neler yapacak?

- Efendim, sizi yorduk. Çok teşekkür ediyorum KIYI dergisi adına.

- Ben teşekkür ederim. Beni sevindirdiniz. Geçmişi yeniden yaşattınız bana. Sağolun. Başarılar diliyorum. ●

çılgın su*

● Hasan Akarsu

"Çılgın Su" Çiğdem Sezer'in ikinci şiir yapıtı. Kanadı Atlas Kuşlar 1991'de yayınlanmıştı. 1960 yılında Trabzon'da doğan ozan, şimdiye değin şiirlerini Kıyı, Karşı, Çağdaş Türk Dili, Öğretmen Dünyası dergilerinde yayımladı. Çok ödüllü ozanlarımızdan ayrıca. 1991'de İzmir Belediyesi "Kadın" konulu şiir yarışmasında, 1992'de Petrol İş Sendikası Kırıkkale Şubesi'nin düzenlediği şiir yarışmasında ve 1993'te Yarımca Festivali Şiir Yarışması'nda ödüle değer görülür. 1993 Ali Rıza Ertan Şiir Ödülü'nü ve Dünya Kitap Dergisi Şiir Ödülü'nü de alır.

Kıyı Dergisi'nin ekim 1993 sayısında Ali Mustafa'nın yaptığı söyleşide Çiğdem Sezer, çeşitli görüşlerini açıklar. Şiir ödüllerini önemsemez: "Eğer üretkenseniz, bunu ödüller olmadan da gerçekleştirebiliyorsunuz... (şiirim) hâlâ güzel şeyleri yakalamaya çalışıyor. Çirkefin göbeğinde, çirkefe karşı bir şeyleri... Şiir düşündürsün, göstersin, kışkırtsın istiyorum... Ben şairin sorumluluğunun yazmakla sınırlı olmadığını düşünenlerdenim... Şiirin özgürlük olduğunu düşünüyor, bu anlamda, şairin bazı ölçütlerle kısıtlanmasını doğru bulmuyorum... "Yine Çiğdem Sezer, çağına tanık, insana sevdalı bir şiiri yakalamanın ardındandır.

Çılgın Su, dört bölümden oluşuyor: Doğur Beni, Sonrası Aşk / Öncesi Sen, Yağmur Kıskanmaz Gözyaşlarını ve Barış adlı Çocuğa. O da her ozan gibi kendi acılarını, sevgilerini, coşkularını anlatıyor: "Eksiliyor zaman, durağım yok / Yüreğimi çalıp durma ey şiir... Gökyüzüne sığmayan yıldız gözüyüm" diyor. Şiire koşuyor, her şiirin "bir intihar" olduğunu bile bile. Gurbeti omzunda bir kırık türkü gibi taşıyor. "Öfkenin tutuştuğu yerde... yaşamın budanmış yerinde." dir.

Ozan, "umut"u unutmuyor, çünkü anadilidir o. Yolcusunu da ne güzel anlatıyor:

"Usul usul sesiyle gelirdi
Bir avuç su gibi kuraklığımıza
... Kül ve duman savrulurdu saçlarından
... Usul usul sesiyle gelirdi
Yıkayıp yüzünü ayışığında...(15)

Çiğdem Sezer, şiirin kınalı eline gül dokutuyor canevimizde. Her şiiri aynı güçle akıyor sürekli:

Bir düş getir bana
uzun uykulardan çalınmış

sen gelince denizler başlar
dokunduğun yerde beyaz bir gemi.. (Firari) s.22

Yaşarken yapılan yanlışlara da değiniyor: "... o uzun cinayet içinizde / (Kimbilir kaç kez işlenen) / Bağışlansın..." (s.26) "... unut dilini aldanmış yılların / kokusuz bahçeleri unut... gel / toprağını sürüyen çılgın su / kör bıçağın bilediği suskunluk" (s.27)

Aşk ve çocukluk izleklerine de çok rastlanıyor:

"... ne kalır geriye ömrümüzden
günlerin diş izleri
ve bozgunlardan başka
çekip gidersen..." (s.28)
"... gül kokulu soluğunda çocukların
öğrenmeliyiz büyümeyi yeni baştan
güneşli gökyüzü gibi üstümüzde dünya
öpüyor anne sıcağı alnımızdan" (s.30)

Kuşların dönüş vakti bile ezberindendir ozanın ve şiirin zorluğunu yaşamaktadır:

ah nasıl da aradın
satır aralarını ara renkleri
kısacık bir an'ı çekebilmek için
şiir deltasına.. (s.38)

Ozan kendi sesiyle ağlar, yaşamak en büyük avıdır ve tutar kendini avlar! Gül akşamını, sonsuz ışığı dokur. Kalbi acıların son sığınağıdır:

geceyi dağlayan sesim
içer ağulu karanlığı
kalbim
umarsız acıların son sığınağı... (s.46)

Ozan olur da "barış adlı çocuğu" unutur mu? Cesedinden ona mavi yelkenliler biçtirir. "Yüzümüz sabaha yakışır olmalı" der. En uzun çocukluğuna ağlar. İnsanın kapısını çalar:

ülkesinden geldim
saydam güneşin
katmak için ışığımı ışığına
ey insan
çaldım bütün kapılarını
sağır ve dilsiz şehrin
çaldım
bütün kapılarını ey insan... (s.63)

Çılgın Su'yun son şiiri "Şer ve Şiir". Ozan, şiiri şerre yoranlara çıkışıyor:

gittiler
şerre yorup şiiri
(ben ıslık çalıyordum boyna)
...şerre yorup şiiri
bir musafla kutsadılar
yoldan çıkmış şairi
(ben büyüyordum boyna)

Böyle güzel duyarlıkları siz de yaşayabilirsiniz Çiğdem Sezer'in Çılgın Su'yunda. ●

x Çılgın Su - Çiğdem Sezer, Dünya Kitap Ticaret, Narlıbahçe Sok. No: 15 Cağaloğlu-İst

kıyıda bir ibrahim

● İlhan Karaman

Yitirilen bir dostun ardından yazılan bütün yazılar yanıtsızdır. Yanıtsız olmaları bilinmesine karşın, bir görev, bir zorunluluktur aynı zamanda. Yazmasanız yüreğinizin üzerinde yıllarca taşıyacağınız dostluğun ağır bir yükü varmış gibi hissedersiniz kendinizi. O yükün hafiflemesi için de içinizi dökmeniz, duygularınızı yazarak açığa vurmanız gerekir.

Bugün burada yazacaklarım, belki duygusallığımın en doruk noktasıdır diyebilirim. Başka türlü yazmama olanak yok çünkü...

13 Şubat günü telefonun acı acı çalması gerçeği açıkladı. Şair Tahsin Şentürk, Karaman, koca şairi yitirdik (İbrahim Yıldız) demesi karşısında kendimi bir buz dağına çarpmış gibi hissetim. Ve ani bir şok yaşadım. Oysa 3-4 gün olmuştu ibrahim ağabeyle telefonda konuşmuştum... Daha doğrusu o beni aramış, dertleşmiştik.

Üzerimdeki şoku atlatır atlatmaz kent dışındaki dostlarını aramayı usuma getirdim. Günlerden pazar olduğu için önce Sami Karaören'i evinden arayıp, acı haberi ilettim. İbrahim ağabeyin Sami ağabeye karşı büyük bir sevgisi vardı. Sami ağabey de benim gibi donup kalmıştı karşı tarafta. Ölüm haberi her zaman böyle dondurucu oluyor işte.

Adı kalleşe çıkan ölüm, bu yılın başlangıcında İbrahim Yıldız'ı almakla başlamıştı işe.

İbrahim Yıldız'ın çok zaman konuşma aralannda sözünü ettiği Eflâni Çengeller Köyü gömütlüğü çekmişti onu. İki yıl önce yitirdiği eşinin yanını seçmişti o soğuk şubat günü.

Evden çıkıp Kayabaşı Camisi'nin avlusuna gidip Tahsin Şentürk, Hüseyin Avni Cinozoğlu, Mustafa Yanık ve Necdet Yaşar'la nöbet tuttuk tabutu başında. Namazdan sonra alıp, Eflâni'de toprağa verdik. Yol kıyısında bıraktık onu. Nâzım'a, Asım Bezirci'ye, Rıfat Ilgaz'a, Metin Altıok'a, Behçet Aysan'a yolcu ettik. Umarız onlarla birlikte şiiri konuşuyordur oralarda.

Akşam eve döndüğümde yine telefonla İbrahim ağabeyin çok sevdiği dostları, Mehmet Yaşar Bilen'i İzmir'den, Ahmet Özer'i de Trabzon'dan arayıp haberi ilettim kendilerine. Her iki dostum da çok üzüldüler bu habere. Ahmet Özer, "İlhan, İbrahim ağabeyi yazalım; Kıyı'da yaşatalım" deyince bu kez yüreğimde buruksu bir sevinç doğdu. "İşte dostluğun, yazıncıların vefası da bu" dedim kendi kendime.

Ondan sonra oturup günlerce düşündüm! "Ne yazsam, neresinden başlasam acaba?" diye. Aslında yazılacak,

İbrahim Yıldız, Rüştü Onur'la. Devrek, 24 Temmuz 1992

gün ışığına çıkarılacak o kadar çok şey var ki. "Eleştiri desem" değil. Ne yazsam acaba?

"İlhan, hele sen bir başla yazmaya nasıl olsa ardı gelir. Aykırı İbrahim'in, Kıyıda Bir Ibrahim'in yazdıkları, düşünceleri, bir şeyler yazdırır sana" diye sarıldım kaleme.

Biliyorum ben ondan önce gideydim eğer, o da yazardı benim için. Hem de çok içten yazardı. Tıpkı "Kimbilirkim'e Mektuplar"ında yazdığı gibi. Bundan adım gibi eminim. Ne ki, bu görev şimdilik bana düştü.

Sağolsun Sami Karaören ağabey 14 Şubat'ta Cumhuriyet'te hem haberini yazdı, hem de ilanlanmızı koydu. 14 Şubat günü sendikal görevim gereği Ankara'ya gittiğimde Remzi ağabeye de (Remzi İnanç) uğradım. İbrahim ağabeyin en eski dostlarındandı Remzi ağabey. "Kıyıda Bir İbrahim" ve "Doruktaki Koltuk Boş" kitaplarını o yayınlamıştı. Beni görünce gözleri dolu dolu oldu. "İlhan, İbrahim ağabeyi konuşalım hele" dedi. Hep onu konuştuk "Toplum Kitabevi"nde. Haber edemediğimize sitem etti. Cenazesinde bulunamayışına üzüldü. Haklıydı. Ne ki, "İbrahim ağabeyin ailesi öyle uygun bulduğu için biz kanşamadık cenaze işine" dedim.

Remzi ağabeyle, İbrahim ağabeyin dostlukları, 1960'lı yıllara dayanıyordu. Karabük'te çıkan "Sendikam" gazetesinde birlikte kalem emekçiliği yapmışlardı. Uzun süreli dostluklar da öyle kolay kolay unutulamazdı elbette.

Aynı sitemli sözleri, İsmail Gençtürk, Abdülkadir Paksoy, Ümit Sarıaslan da yaptılar. Ümit Sarıaslan, güzel bir benzetme yaparak "Karabük'ün bektaşi dedesini yitirmesi acı oldu. Onun yerini birinin alması gerekir" dedi. İbrahim Yıldız'ın, Karabüklü sanatçıları toplaması, onları şiir sofralarına çekmesine tanık olduğu için bu benzetmeyi haklı olarak yapıyordu Ümit Sarıaslan.

Evet yazıncı, sanatçı dostlar böyle görüyorlardı İbrahim Yıldız'ı. Ne güzel değil mi bektaşi dedesi yakıştırması?..

İbrahim Yıldız, 1977 yılında Demir ve Çelik İşletmeleri'nden emekli olunca çok yaşıtları gibi bir köşeye çekilmedi. Kendi deyimiyle "Çuruk Kahve" dediği kahvelerde yazmaya, şiire, okumaya verdi kendini.

Devrek Baston ve Kültür Festivali. (Soldan sağa) İbrahim Yıldız, Hidayet Karakuş, M. Yaşar Bilen, Feyza Hepçilingirler, Şükran Şahin, İlhan Karaman, Selâmi Şahin ve Mustafa Kademoğlu

1950'lerde başlayan yazın yaşamı, 1994'ün 13 Şubat'ına değin sürdüyse de 1990 yılında 62 yaşındayken ilk kitabını yayınladı ve 4 yıla tam 5 kitap sığdırdı. "Işığın Kanı"nı Gerçek Sanat Yayınları'nda, 2. baskısı yapılan "Toplumun Teni ve Bir İbrahim"i Bursa'da Biçem Yayınlan'nda çıkardı. Elde kalmış en az 5 kitaplık şiirleri, bir 5 kitaplık da "Kimbilirkim'e Mektup"ları vardı. Ama ömrü yetmedi bunları yayımlamaya. Çocukları, onları yazın yaşamına çıkarır mı bilemem.

İbrahim Yıldız'la birlikte olduğumuz her an şiiri konuşurduk. karşılıklı tartışır, eleştirirdik birbirimizi. Geçkin yaşına karşın yazar dostlarıyla sürekli yazışır, birgün Adana'ya gidip oradaki dostlarla Beyti kebap yemeyi özler dururdu. Mektuplardan duyduğu coşkuyu birlikte yaşardık. İranlı yazar Naser Feyiz'le yazışıyordu. Hasan Mercan'dan alamadığı haberler bir yana Yugoslavya'nın durumunu da kuşkuyla merak ederdi. En son sanırım yurt dışında İran'da bir dergide Türkçe ve Farsça şiirleri yayımlanmıştı. Kıyı'nın şubat sayısındaki şiirlerini ne yazık ki, okuyamadı. Kıyı dergisi ne olursa olsun hep çantasında vardı.

Devrekli şair Rüştü Onur'un büstüyle çektirdiği fotoğrafa bakarak, "Biz şairleri, yazarları, sanatçıları Sıvas örneği yakmayıp yontularını dikerek ödüllendirirsek ülkemiz ve ulusumuz çağdaşlaşır, onurlanırancak" derdi.

Anadolu'da yaşayıp yazına emeği geçenleri İstanbul'un gereği gibi değerlendirmediği için önce kendini Kıyı'da kalmış bir şair olarak görmüş, ilk kitabına da "Kıyıda Bir İbrahim" adını koymuştu. Nazım'a yakıştırdığı doruktaki koltuğun ondan sonra doldurulamadığını, boş kaldığını düşünerek 2. kitabına da "Doruktaki Koltuk Boş" demiş, bu kitapla da Kıyı dergisinin "İlhan Demiraslan" şiir mansiyonunu almıştı. Kitaplann adlarının çekici olmasını söylerdi her zaman. (Duyduğuma göre "Tay" adlı 6. kitabını oğlu Halil Yıldız yayımlamaya hazırlıyormuş.)

Güncelerini, düşüncelerini, yorumlarını kaleme aldığı ama yayımlama fırsatı bulamadığı "Kimbilirkim'e Mektuplar"ı da yayımlanırsa yazınımız güzel yapıtlar kazanacaktır derim.

İbrahim Yıldız, diğer adıyla Aykırı İbrahim, o sevecenliğiyle, babacanlığıyla çekip gitti aramızdan. Fizik olarak aramızda yok ama kitaplanyla, dostlarıyla yaşıyor, yaşayacak da. Eğer Karabük halkı onun adına bir şeyler yapabilirse, örneğin bir cadde adı, bir park adı, ya da bir kültür merkezine adını verirse onu daha da ölümsüz kılmış olacaktır. Bu konuda duyumlar alıyoruz. Umarız bunu çok görmezler ona.

Sevgili şair, yazar dostum Ahmet Özer'in istemi doğrultusunda İbrahim Yıldız'ı yazmaya çalıştım. Yazdıklarım kuşkusuz ki yetersizdir. Yukarıda değindiğim gibi yanıtsız yazılar daha nasıl yazılır bilemiyorum. Umarım dostlarım ve İbrahim ağabey beni bağışlar.

Çengeller köyü bir yıldızı bağrına almakla mutludur sanırım. Toprağın bol olsun eyyy Aykırı İbrahim... ●

hüzne ve ayrılığa yakıştırdılar beni en çok

Ergül Çetin

beni bu ilkyaz günlerinde ayrılıklara yakıştırdılar en çok,
uzak bir ulaşılmazlık duygusunun hüznüne.
kederli türkülere yakıştırdılar, çınlayan ara nağmesine
ayrılık şarkılarının.

solgun bir fotoğrafta gülümseyen yüze düşürdüler gölgemi,
derin anılara gömdüler ağzıma kadar yaprak dolu.

akan bir suyun aynasına, bulutlara düşürdüler, akıp giderken
mavilikler içinde.
yağmurlu salkımsöğütlerin altında terlerken avuçlarımız,
epriyen efiltisine düşürdüler rüzgârın.

hüzne ve ayrılığa yakıştırdılar beni en çok.

değirmenin suyu

Mustafa Yıldız

Ne kadar derin kazsam da
Yankısını bulmuyor içimdeki kuyu

Ben uyanık olmayı isterim a güzel
Sen kuştüyü yataklarda uyu

Yine kol geziyor haksızlık sömürü yoksulluk
Yine naz niyaz hep aynı ol dilberin huyu

İki dirhem bir çekirdeksin
Pek güzel gezip tozuyorsun ya a canım
Nereden geliyor bu değirmenin suyu

— görmediğim ama, görmüş gibi olduğum kentler / 4

hong kong

● **Tansu Bele**

Adımlarımı her gün delibozuk kuşlar gibi kalabalıklarının rüzgârına saldığım İstanbul'un sokakları, sürdüler mi beni tek tek insanlarının yabancısı olduğum dünyalarının yalnızlığı ortasına, Hong Kong'a bir bilet alırım.

Dün Beşiktaş'ta, ekmek fırınının önünde fulya çiçeği satan altı yaşlarındaki çingene çocuğunu itip çamurlara yuvarladı fırıncı çırağı, sırtındaki kocaman ekmek sandığıyla yürürken: Çingene, onu görmedi de yoluna dikildi gerekçesiyle... Çocuğun elindeki fulyalar yere düştü. Çırak çamurların içinde ayağıyla ezdi onları. Çocuk ağlamaya başladı, yüzü gözü, üstü başı çamurlara bulanmış: "Ekmek alacaktım kazanacağım parayla, ekmek alacaktım, ekmek..." Çırak yürüdü gitti. Yarın o çingene çocuğunun aç kaldığını görmemek için, Sarayburnu'ndan Hong Hong'a kalkıp gidecek gemiye çabucak bir bilet alacağım.

Tarihi Ihlamur Parkı'nda tuhaf olaylar oluyor bugünlerde: Park bekçisi ordaki ağaçları birtakım ne idüğü belirsiz, odun mafyacısı görünümlü adamlara kiralamış, birer ikişer kestiriyor. Ağaçların, uzun zaman aralıklarıyla ve kimselere sezdirmeden gerçekleşen 'budama işlemi' yalnızca dallarında kalıcı türden değil, ta köklerinden diplerinden... Kesilip toparlanan dalları, gövdeleri ne oluyor? Dahası, Yenikapı'dan Taksim'e, Tophane'den Üsküdar'a güpegündüz nerden çıktığı bilinmez, göz gözü görmez, hava kirlisi mi kirlisi bir sis basıvermiş ansızın ortalığı, çözülmüyor. Bu sis körü, almış İstanbul'u eline, vurmuş Boğaz tepelerine, İstanbul, kel hastalığına tutulup saçları tutam tutam dökülen, derisi pul pul soyulan kocakarılar gibi sokulmuş bir beton fıçının içine, gittikçe külçeleşen çökkün bedeniyle düşüyor düşüyor... Beton Park Otel fıçısının içinde, düşüp de Boğaz köprüsünden, sularda paramparça dağılmadan önce ben en iyisi Hong Kong'a gidecek gemi mi, yoksa nedir, işte bir geceyarısı Karaköy'den gizlice kalkacak o ilk taşıta kesinlikte bir bilet almalıyım.

İstanbul'un karası yaşamakla tükenesi değil: Bugün Arnavutköy kıyısına bir kadın cesedi vurdu, kimliği belirsiz... Gençler çekip çıkardılar vapur iskelesine, benim gözlerimle eğilip üzgün üzgün baktılar yüzüne, kaskatı bedenine ellerimle korka korka, acıyarak dokundular. Ağzı, keskin bir bıçakla oyulmuşcasına çirkin bir ayrık, gencecikliği donup kalmış alabildiğine açık gözlerinde... Sarışınlığını, kan bulaşığı kopkoyu lekeli gölgeler karartmış. Boynuna dolanmış altın deniz kızı başlı kolyesine bakıp bakıp, Polonyalı bir ..... olduğuna karar verdiler. Kulaklarıma batan bu karar donduruverdi benim bedenimi de tıpkı o ölü kadınınki gibi ansızın, birkaç ay önce, bir Sultanahmet otelinde üç Rus kadını, kendilerini Türk erkeklerine pazarlayan Rus erkeğini elbirliğiyle boğarak öldürdüklerinde bile böylesine üşüyüp titrememişti yüreğim. Yok yok, bugün artık ben ne yapıp ne edip Hong Kong'a şu bileti alıyorum.

Gideceğim Hong Kong'a, bugün olmazsa yarın, bu kez kararım kesin. Gideceğim: Beni gitgide boğan gerçekleriyle bu İstanbul, yani dünyayı bir uçtan öbür uca birkaç kez, bir kentten öbürüne fırdolayı çağdaş bir hızla dolanan bütün gerçeklerin kenti, her gün biraz daha, biraz daha elimi kolumu bağlayıp ağzıma da tıkaç üstüne tıkaç vurdukça... Dayanamıyorum, çıkıp gideceğim artık o bileti alıp da... Çocukluğumdan bu yana kimbilir kaçıncı kez azar azar ve uzunlu kısalı aralıklarla, ama bu kez böylesine tam tamına, gideceğim, gidiyorum... Çünkü İstanbul bugünümse benim, Hong Kong yarınım: İstanbul dışımı çeviren gerçekse, gerçek yüzümse Hong Kong düş yüzüm. Onu ben yarattım, ta içimde. Benliğimin uzayındaki en son köşede parlayan yıldızım benim, UTOPİA'm: Onun ben, çocukluğumdan başlayarak ta içimde, tıpkı 'egzotik' bir doğu filmini izler gibi adım adım izleyicisi oldum. Düş izleyicisi: Gün oldu kentimin gerçeklik yolunda tıkanan gecelerinde, İpek Yolu'nun kervan renkleriyle dokudum yıldızımı, gün oldu düş olup, Baharat Yolunun altın kapılarını açtı bana... Öylesine sürükledi peşinden eşsiz bir Çin porseleni kırılganlığı ve yeşimtaşı çekiciliğiyle beni, zencefil ve tarçın kokulu han odalarının özlemiyle yandım özgürlük uğruna, gezgin Marco Polo'yla birlikte doğu rüzgârının kanatlarında havalandım. Daha bolluğa, daha varsıllığa, daha yükseğe taşımak için batıyı, nesi var nesi yoksa yüklendim: Katar katar, kervan kervan taşıdım durdum yüzyıllarboyu seramik ve seladonların yeşil sırlı göklerinden aşırarak, yüce Ming hanedanının Konfüçyüs öğretisiyle aydınlanan güneşini. Gerçekte ve BURDA olup bitenlerle hiçbir ilgisi yoktu biliyorum, yok: Dünyanın bütün kentleri gitgide daha koyu ve karanlık bir aynanın göğünde yansıttıkça yüzlerinin gerçeğini İstanbul'un suratına, daha çok seziyorum, o ta içimin uzayında ve çok uzaklarda... Masmavi ve tertemiz göğüne uzanmış sereserpe yatan eldeğmemiş yıldızıyla...

Dün İstanbul'un Beşiktaş semtindeki ekmek fırınıyla birlikte, dün-

eylül*

metin güven

gülen atları gibi
haziranların
eğitildi dağlarda
kılıç kuşandı,
elma yedi

şimdi:
karanlık köşelerinde
kentlerin
ölü aşklar satıyor
bakarak
eğrelti otlarına.

(*) Şairin yakında yayımlanacak olan "arap uykuları" adlı kitabından.

yanın bütün gerçek kentlerinin ekmek fırınları önünde fulya satan bütün çingene çocuklarını aynı anda itip çamurlara yuvarladı bütün fırıncı çırakları, sanki çağcıl bir sözleşmeye uymak için antbirliği etmişcesine ve bu yüzden dünyanın bütün büyük büyük kentlerinin bütün yoksul, kimsesiz çocukları aynı anda ağladılar: "Ekmek alacaktım kazanacağım parayla, ekmek..." Dahası, öyle çok park bekçisi, öyle çok kentin öyle çok ve geniş, uçsuz bucaksız ulusal parkında yine öyle çok ağacı durmaksızın kesiyor ki, bugünlerde kimselere sezdirmeden ve kimselerden çekinmeden, artık Hong Kong'u böylesine düşlememem olası değil. Dünyanın kimbilir kaç liman kentinin güzelim tepelerine, mafyanın dev beton kazıklarıyla çakılıp da şimdi gurursuzluktan dimdik başlarıyla nasıl da dikilmekteler varsıllık hanedanlıklarının antenleri, açık denizlerin özgürlüğüne karşı... Rio de Janeiro'dan İstanbul'a, New York'tan Sri Lanka'ya, İzmir'den Mexico City'e kaç gecekondu semti, FAVELA'lar kaç kez gömülüp gitti nükleer santrallarin, kirli havaların ya da çöp dağlarının, o yemyeşil tepelerin yerini alan erişilmez büyüklükteki ayıbı ortasına... Hiroşima'dan Bikini adalarına, Çernobil'den Orta Asya'ya kaç kez boğulup gitti insanlığı çağdaş kentlerin?

Kimbilir kaç geceyarısı kaç genç kadını, bütün kentleri çevreleyen o bitmez tükenmez atık sularının karanlığı içine aynı anda vurup attılar? İster Rosa Lüxemburg olsun adı, isterse Polonyalı aç bir zavallı, ister siyasal fahişelikle suçlanmış bulunsun isterse düpedüz fahişelikle... Ya, kaç intikamcı kadının ellerinde boğuldu onları satan erkekler? Londra kasabı Landru'dan, çağdaş Amerikalı canalıcılarına, Moskovalı kan içicilerine... Bir uçtan öbür uca, dünyanın kaç kentinde ve kaç tiyatroda, İstanbul'la aynı anda oynamakta Gogol'e 'Bir Delinin Anıları'nı yazdıran gerçekler: Yanı üç kağıtçılıklar, köşe dönmeler, satılıklar, satılanlar, sattıranlar, iplikleri pazara çıkmayıp pazarlığa çıkanlar, oy avcıları, oy dilencileri, birbirinin kuyusundan geçinenler, başkasına başkasının eliyle başka başka kuyular kazdıranlar... Genco Erkal, dünyanın bütün kentlerinde daha kaç kez sergileyip açıklığa kavuşturacak ve kapalı gişe oynayacak bu oyunu, oynamaya gereksinme duyacak?

(Fotoğraf: M. Reşat SÜMERKAN)

Bitmeden tükenmeden, dirençle, sabırla, sevgiyle, düşle... Oynaması bitmeyecek? Bir tek Hong Kong dışında...

Hayır hayır: Hiçbir zaman inanmadım, inanamam, inanmıyorum Hong Kong'un belleğimdeki eski ve görkemli tahtına kurulmuş düş yüzü 'Yumuşak Gökyüzü Çoğunun Yaşamöyküsü (eski bir Çin masalı)'ne, batının afyon dumanı kentli havasının usul usul süzülerek ipek yolu aracılığıyla zehir zehir karıştığına... Yüzyıllarboyu hiçbir sömürgeci çıkarının batılı öncülüğü ve hiçbir çağdaş batılı kentinin alımsatım çizelgesine dönüşmüş yüzsüz yüzünün damgası olmadan, yalnızca kendi sınırlanmaz düşgücünün zenginliğiyle ortaya konan Tao ve Konfüçyüs şiir ve öğretilerinin bağımsızlıklarını, 19. yüzyıldan başlayarak yavaş yavaş ve kesinlikle ışığının söndüğüne... İnanamıyorum, inanamam bütün batılı oyunlarının paravanası ya da dekoru olmadan yapıtlarını sergileyen geleneksel Çin tiyatrosunun, şimdi kalkıp da ünlü ozan / yazar Lu Siun'un 'Bir Delinin Güncesi: AH Q'nun Gerçek Öyküsü' adlı yapıtını oynamaya gereksinim duyduğuna... İnanamıyorum batıdan yola çıkıp, Japonya'dan hız alarak Çin'de ve Çin hindinde noktalanan o uğursuz kent gerçeği şeytan üçgeninin tam da kilit noktasına konularak şimdi özellikle ve bile isteye afyon satıcılarının yuvalandıkları bir kaçakçılık çağdaş kentine dönüştüğüne. Hong Kong'un gerçek yüzünde bütün bir Çin geçmiş uygarlığının... Çin'in batıya kanatlanışından bu yana gitgide daha sıklaşan büyük sermaye olanakları ve işgücü bolluğuyla sanayi batmanlarına katlanan Hong Kong'da, dünyanın bütün kentlerinin her türlü alımsatımı üstüne doyasıya ve kıyasıya oynandığına... Dahası bu güzeller güzeli adanın, kanalları, yüzen çarşıları, yüzen kumarhaneleri, batakhaneleri, fuhuş ve afyon pazarlarında sırıtan gerçek yüzüyle batı sömürgeciliğinin, yüreğimdeki o eski Utopia adası düş yıldızının yerini alacağına inanamıyorum.

Çünkü biliyorum ki o yıldız hâlâ var ve ORDA: Tıpkı gerçek uzay ve sonsuzluğun gerçek yıldızları gibi. Işığının, dünyaya hâlâ ulaşmasına karşın gerçeğinin çoktan yokolup gitmiş olduğunu bilsem de, düşlerimden çıkıp gittiğine inanmıyorum. Çünkü o, geçmişten geleceğe bıraktığı ışığıyla, ne kendinin ne de hiçbir batı kentinin gerçek yüzü değil, yalnızca düş yüzü, birbakıma İstanbul'un da kardeş yüzü olduğu gibi...

Kesinlikle gidip birgün bir bilet alacağım ve hangi taşıt ve yolla olursa olsun ulaşacağım o yıldıza. Çünkü onun, yokolup giden geçmişin düşünden çıkıp gelerek, benim düşümdeki yerine ve o eşsiz UTOPİA adası kimliğine ulaşacağına, ne yapıp ne edip ulaşacağına yürekten inanıyorum. ●

bedel

• Nafize Öztok

- Seyhan Temür'e-

"Evvela mahsus selam edip ellerinizden öperim... Mektuplara böyle başlanmaz diye öğretirim çocuklarıma yıllardır; oysa bu başlık, temizliğiyle beni hep çeker. Gülünür, alay edilir; ama, içtendir, sıcaktır. Bir kez de ben kullandım işte. Şimdi de 'Hallarınız nice?' diye sorsam mı acep?.. Ama, telefonlarda şıkırdayan sesinizden anlayabiliyorum iyi olduğunuzu. Çok mutlu ediyor bu beni. O el emeği perdeleriniz gibi dantel dantel oluyorum. Sizden gelen esintiyle tatlı tatlı sallanıyorum sonra. Uzun süre gidiyor bu ruh hali. Özlem ağır basınca, telefona sarılıyorum kolalanıp ütülenmek için.

Şimdi yanıbaşımda olsanız, oturup söyleşsek sabaha dek. Bundan başka bir sorumluluğumuz olmasa. İşimiz olmasa, çocuğumuz, okulumuz, evimiz olmasa... Yalnızca söyleşsek. Sonra gazeteler, hakkımızda manşet atsa: Ve Tanrı, Seyhan ile Nesrin'i yarattı sabaha dek oturup çene çalsınlar diye!"

Güldü mektubun burasında, Nesrin Hanım; ama, bu gümüş, ağlamanın tek yumurta ikizi, alaca sabahta cami avlusuna bırakılmış, öpülüp koklanası bir bebekti.

Gözlüklerini işaretparmağıyla yukarıya itiverip gözlerini kuruladı ve okumayı sürdürdü: "Bir bilseniz buna nasıl gereksinim duyuyorum. Belki de bir anneye sığınma isteği bu. Çocuk olma isteği belki de... Ne olursa olsun, bunu yoğun bir biçimde yaşadığım kesin."

Burada ağlamaktan seçemez oldu yazıları. Mektubu masaya bıraktı, gözlüklerini çıkarıp koydu mektubun üstüne, ayağa kalktı. Bir elinin tersi ve bileğiyle dikleştirmeye çalıştığı eğik sırtının acısını duya duya çıktı odadan, banyoya geçti, açtı musluğu.

Serinliği avuç avuç çarpıyordu ki yüzüne, birden parıltıya kesti sular ve o saat minicik oluverdi elleri. Sarışın bir çocuktu şimdi Nesrin Hanım ve yasemin kokularının sarıp sarmaladığı, tek katlı, çivit mavisine kaçan beyaz badanalı, küçücük bir evin geniş mi geniş bahçesindeydi. Üstü açık, ince bir oluktan şırıltılarla akıp gelen pırıl pırıl suların doldurduğu, ağzına dek toprağa gömülü, geniş, alçacık bir kiremit küpün başına çömelmiş; suyun altında daha bir güzelleşen bembeyaz ellerini hayranlıkla seyrederken, ninesinden sık sık dinlediği, büyülü, pembe bir masala kayıp gitmişti: "Duvarın öte yakasındaki bahçeden bin nazla gelmiş o ay parçasının sesi. 'Anneciğim, marulun dikeni elime battı!' diyormuş. O sırada peri padişahının oğlu geçiyormuş oradan, atıyla, Duyunca bunu, elleri böylesine nazik olanın her bir yanı kimbilir nasıl güller gibidir diyerekten o saat vurulmuş kıza. Yüzünü bile görmeden... Ve inmiş altından, Allah'ın emri, Muhammet'in kavliyle istemiş kızı babasından, koskoca padişah oğlu."

Bir de şu benimkilere baksın bakalım; baksın da padişah oğullarının karılarına yakışan eller asıl kimdeymiş, anlasın... Ah bir görse şu pamuk ellerimi, bir görse; kalbinden vurulup düşer ayaklarıma valla... Bak, ben öyle padişah oğluymuş filan hiç dinlemem; ne kadar yalvarırsa yalvarsın, hemen takılıp gitmem peşinden. Olmazlanırım. Kız kısmına naz yaraşır. Oğlancık da dayanamaz tabii, kucakladığı gibi beni, atar atına ve "Dıgıdık, dıgıdık dıgıdık..." haydi sarayına! Artık kırk gün kırk gece düğünler mi istersin, bir kuş sütü eksik sofralarda ballar, börekler mi...

Ya kırk katırla kırk satır? O kime sorulacak? Yalnız, masallarda bile çocuklar değil, padişahlar sorar ancak.

ihanet

Perihan Uysal

Nasıl döverse deli dalgalar kıyıyı
Dövüyor durmadan bedenimin duvarını
Bu çılgın yürek

Aysız yıldızsız geceyim
Ellere körüm
Tüm güzelliklere
İhanet ettim
Senin olmayan sese
Sağırım
Dudağıma asma kilit vurdum
Açmasın kapısını ele diye

Bu hiç unutulmasın!

Eh, Nesrin de küçücük bir çocuk... İşte şimdi de odanın bir köşesine çekilmiş ve bastırmış yastıktan bebeğini göğsüne, emziriyor. Ablasıyla annesi de süslenmiş püslenmişler, fırsat bu fırsat deyip yine kaçmayı kurmuşlar ki ayaklarının ucuna basa basa vardılar kapıya şu an; tam usulca süzülüp gidecekler, kaldırmış bulundu başını küçük anne; ellerinde saklamaya çalıştıkları başörtüleri ve mantolarıyla suçüstü yakalandılar!

Yatırıverip bebeğini yere, fırladı Nesrin: "Durun! Ben de geliyorum sizinle..."

"Hayır!" İkisi de bir ağızdan söyledi bunu.

"Geleceğim işte..." dedi Nesrin ağlamaklı, ayağına nalınlarını geçirmeye çalışırken.

Tam bastırılamamış bir öfkenin köşelendirdiği sesiyle çıkıştı annesi:

"Hadi kopar, o şıkıdıkların kayışlarını da, kopar! Kız, tepemi attırma benim sabah sabah... Bırak şu nalınları ve al ordan bebeğini bakayım..."

"Hayır! Beni de götüreceksiniz."

"Öff, ne bu şımarıklık canım! Sensiz hiçbir yere gidemeyecek miyiz artık biz? Hep senin emrinle mi yürünecek bu evde!"

Yere atıp bu kez kendini, eteklerine yapışıyor annesinin: "Ne olursun anneciğim, yalnız bırakmayın beni. Yalvarırım!"

"Hadi canım", "hadi güzelim..."lerle annesinden koparmaya çalışıyor ablası, bir yandan da söyleniyor: Ne varmış evde yalnız kalamayacak canım... Hem gecikmeyeceklermiş ki... Alt tarafı iki adımlık yere gidiyorlarmış... Sonra, isteseler de götüremezlermiş onu; çocukların gideceği yer değilmiş bir kere orası...

Son kozunu oynuyor Nesrin artık umarsız: "Anneciğim, ölümü öp götürmezsen bak!"

"Ne dedin sen şimdi yine, ne dedin?.. İşte şimdi cezayı hak ettin çocuk!"

"Tövbe, öyle demeyecektim. Ölüm sözü çıkmayacaktı ağzımdan; tövbe, tövbe güzel annem!" Omuzlarını kaldırdı bunları söylerken ve başını elleri kollarıyla korumaya aldı; tepesine inecek yumruğu bekliyor bütün hücreleri titreyerek. Geçende, -ne geçendesi? Daha dünyemin etti çünkü annesi; eğer bundan sonra, hadi bir, sıkıysa, "Ölümü öp" desin o, çok fena yapacak, çok!

Ah, vurmadın! Annem, canım annem benim!.. Vuracağını nasıl düşündüm senin?.. Vurmadığın gibi, bağırıp çağırmadan bile... Üstelik kolumdan tutup beni yerden kaldırdın ve okşadın başımı. Sonra, sıcacık bir sesle, "Hadi git küp başına da yıka gel yüzünü bakayım..." dedin. "İyi yıka ama! Yoksa götürmem bak..." diye de seslendin ardımdan.

İşaretparmağınla gösterdiğin yöne doğru uçtum kanatlanarak annem ve hemen çömelip küp başına, ellerimi daldırmıştım ki suya, kapı "Pan!"...

O gün bu gündür, yalnızlıktan yorgun düşmüş, cılız mı cılız bir çocuk içini çeke çeke ağlar yüreğimde.

"Her gece düşümde küçük bir kızım ben. Eski insanlar, eski sokaklar, çiçeklerimiz ille de... avlumuz, ölmüşler, kalmışlar cümbür cemaat çıkıp seyran eyliyorlar. Neden avlumuzu sokak kapısına dek yıkıyorum her gece? Yasemin kokusu, şimdi bile gözlerimi dolduruyor. O küçük, harap, yıkık ev, niye bu denli önemli? O sokağın akşamüstleri çekirdek yenen ev kapıları niye böyle güzel? Bunların yanıtı yok."

Dönüp dönüp okuduğu mektupla düş tadındaki hüzünlere dalarak yanıtlar arıyor Nesrin Hanım da... ve Tanrı Seyhan ile Nesrin'i de yaratmışsa, diyor, bunun bedelini kesinkes ödemeli... ve küçücük bir kız, sürekli bizimle geziyorsa, ağlamaları bırakıp bir gün, solan güne karşın gülebilmeli.

Kapalıçarşılarda dolaşırken, elinde bir balonu eksik olması insanın, ne güzel! Sonra, İstiklâl Caddesi'nden eski Beyoğlu'na geçebilmesi...

Seyhan Öğretmen, oğlu ve eşiyle el ele, bütün baharatı, kokuları, ışıkları, renkleri, mumları, minyatür değirmenleri, macunları, ucu ponponlu terlikleri gözlerine doldurmuş. İstemiş ki bir de etekleri tertemiz kaldırımları okşayıp giden giysisi ve başında şemsiyesiyle bir İstanbul hanımefendisi yürüsün önünden şimdi; yanından yöresinden de elinde bastonu, ayağında gıcır gıcır potinleriyle İstanbul beyefendileri geçsin. Ne görkemli bir düş! İnsan dediğin, öyle ya da böyle elbette gülebilmeli.

Ve Tanrı insanı yarattı madem, bunun bedeli kesinkes ödenmeli. •

imgeler

Tuncay Mollaveisoğlu

akşamın penceresinde yalnızlığım
yüreğimde kanlı tırnak izleri
neresindeyim dünyanın
kaç sayfa geride kalan.

gün karanlıklara ayna
gece perde aydınlıklara
varsın savrulsun alacakaranlıkta
yaşanmamış son yaprakları ömrün.

sensizlik bir çocuk sinmiş içime
gün bulutta kilitli
ses verir el vermez
usumda binlerce sözcük
şiir yazmak isterim
imgeler yetişmez.

— *ölümünün 16. yıldönümünde ressam orhan peker'i anıyoruz*

orhan için yazabildiklerim

● **Meliha Tanyeli**

Orhan Peker, Trabzon 1927 - İstanbul 28 Mayıs 1978

Babamın babası Hacı Hüseyin Efendi, Bekâroğlu ailesindendi.

Dedelerinden üç kuşak öncesi, iki orta yaşlı kardeşe, önce "Bekârlar" denmiş. Evlenip çoluk çocuğa karışınca da "Bekâroğulları" lâkabı kalıcı olmuş.

Dedem medresede okumuş; hoşsohbet, kalender, şakacı bir kişiydi. Eşi Hanım'la, 95 yaşına kadaryaşadılar.

Babam Ali Salim Peker, ailenin dokuz çocuğundan (altı erkek, üç kız) ilkidir. Dedem ve diğer oğullan ticaretle yaşamlarını sürdürdüler: Tütüncülükte kullanılan ip ve sicim işi yapıyorlardı. Bunun yanında, kuru gıda maddeleri, nalburiye alanında da toptancılık ve perakendecilikleri vardı. Babamın işyeri Semerciler caddesinde, 18 numaradaydı.

Annem Belkis Peker, Trabzon'un ilk basın-yayıncısı Kitabî Hamdi Başı an'ın altı çocuğunun (ikisi kız, dört erkek) ilkiydi. Dedem Hamdi Başman, medresede mantığa kadar okumuş, her türlü yeniliğe açık, okumayı seven, sevdiren (iki kızını da ilkokulda okutmuştu) aydın bir kişiydi. Annem Belkıs Peker, çalışkan, becerikli, iyimser, neşeli bir kadındı. Bakımlıydı ve süsü severdi. Baba evinde gergefte işlediği Çin iğnesi işleri, klaptan iplikli sargıları anlatırdı. Muhacirlikte yanına alabildiği birkaç parça iş, bize kadar ulaşabilmiştir.

Biz altı kardeştik. Babam Ali Salim Peker'in, ölen birinci eşinden bir oğlu (Kemal Peker) vardı. Annem onun ikinci eşiydi ve bu evlilikten de bizler (dört kız, bir erkek) olmuştuk.

Orhan, Trabzon Uzun sokak'taki 185 numaralı evimizde doğmuştu (Mayıs 1927). Baytar Mustafa Beyin bu iki katlı, büyük bahçe içindeki evinde (şimdi İnci Otoparkı) ben ana okuluna giderken Orhan'ı ufak tefek, esmer ve gözleri canlı bir bebek olarak anımsıyorum..* Orhan iki yaşına henüz gelmemişti ki, babam Aldıkaçtı yokuşu (no. 28-30, şimdi 65, 67)ndaki evi bir mübadil kadından satın aldı. Oraya yerleştik. Daha önce ilkokul olarak kullanılan bu evde, tüm çocukluğumuz ve ilk gençlik yıllarımız geçti. Yedişer odalı iki kattan oluşan bu büyük evin, Yoroz Burnunu da içine alan geniş bir deniz manzarası vardı. daha sonra bu ev konsolosluk binası olarak, Alman hükümetine kiralandı. Şonra da Orman Bakanlığı'na satıldı. Bugün Doğu Karadeniz Orman Araştırma Müdürlüğü için lojman olarak kullanılmaktadır.

Babam bir süre sonra, şehre dört tilometre mesafede bir sayfiye yeri olan Soğuksu'da Tekçamlık mevkiinde (No. 23) bir yazlık aldı.

Arazisi Telsiztepe'den denize doğru meyilli olan Soğuksu, bahçe ve çamlıklar arasında, kıvrıla kıvrıla güzel bir yolun etrafına serpilmiş köşk ve evleriyle, temiz havalı yeşil bir sayfiye yeriydi. Hemen her evin arazisinde bir kısım çamlık, bir miktar fındıklık, meyvelik ve küçük birer sebze bahçesi vardı. Bizim 14-15 dönümlük toprağımızda, bir temiz su kuyusu, maraba evi, ahır ve kümes vardı. İki katlı olan evin üst katında büyük bir salon ve dört yatak odası bulunuyordu.

Orhan'ın şömineli odası batıya bakardı. Fazla eşyayı sevmediği için sade döşenmişti: Siyah renkli ve sarı topuzlu metal bir karyola, masa, sandalye küçük bir kitaplık o kadar... Babam, konuk sever ve ikramda kusur etmezdi. Buna mukabil ısrafa kesinlikle karşıydı. Tasarufu da severdi. Annemle arkadaş gibiydiler. İkisi de doğayı sever, bazı işleri birlikte yürütürlerdi. Akşamları işinden dönen babam, karanlık basmadan inekleri sever (Sarıkız, karakız ve dana), ağaçları aşılar, budar, bahçe kanepelerini boyardı. Kümesimizde pullu tavuklar vardı. İspenç horozu ile tavuğunu anımsarım. Orhan'ın bütün bunlara karşı ilgisi, izlemek ve seyretmekten öteye geçmizde. Ama fındıklıkta bulduğu kaplumbağayı, boyayabileceği için çok sevmişti. Kabuğundaki dikdörtgenleri çeşitli renklere boyamıştı. Kaplumbağa ortadan kaybolunca da çok üzülmüştü.

Orhan çok sık yıkanmayı sevmezdi. Bir keresinde dört beş yaşlarında iken ablam onu yıkarken, suyu sıcak bulmuş ve o halde bahçeye kaçmıştı. Yazları hemen hemen beş ayı Soğuksu'da geçirirdik, Sonbahar'ın ıslak renkleri içinde küçük bahçemizdeki mısır hasadı, domates salçası ve tarhana yapımı bizleri meşgul ederken, Orhan'a da önemli bir görev düşerdi: Bıldırcınların başını koparmak. Bazı eylül gecelerinde hafif çise ile Karadeniz'i geçip yorgun argın Trabzon yamaçlarına dökülen bıldırcınlar, ışıkla büsbütün hareketsiz hale gelir ve kolaylıkla yakalanırdı. Bizler sevinç çığlıkları atarak onları toplardık... Ertesi gün de Orhan hepsinin kafasını koparırdı. Bu, onun erkekçe yaptığı ilk işlerden biriydi. Kendi kendine gezmeyi, Yoroz Burnundan batan güneşi seyretmeyi çok severdi. Bazı akşamlar ateş böceklerinin peşine düşerdi. Sık çamlıklardan gelen gıcırtılı böcek sesleri, bizi çok etkilerdi. Hele mehtapta çimenlerin aşırı parlak beyazlığı, çamlıkların siyah ürkütücü gölgeleri bizi çok etkilerdi.

Orhan, yemek saatlerinde masaya her zaman geç gelir; az yer, yağı hiç sevmez, üzeri maydonozlu yeşil mercimek çorbasını, kazkaldıran, komposto ve pirzolayı severdi.

Top oynamaz, ağaca çıkmazdı. Meyvelerimizi biz kızlar toplardık. Küçük çocukları çok severdi.

Bir zamanlar babam ona küçük basit bir sinema makinesi almıştı, bir de kısa bir film. Geceleri aile ve komşu çocuklarını toplar, onlara film oynatırdı.

Sonra bu filmlerin nasıl yapıldığına merak sardı. Çini mürekkebi ile sürekli kareler çizdi.

Biz, annem ve dört kız kardeş, odasının bitişiğinde dikişnakış, elbise provası yapar, gündüz gece misafirleriyle hareketli günler yaşardık.

Orhan arada yanımıza gelir bir iki şaka yapar giderdi.

Babam; Kemal ağabeyim ve Orhan'ın ticarete hiç ilgi duymadıklarını çoktan sezmiş, bu konuda baskı yapmamayı tercih etmişti. Ama çok üzüldüğü de muhakkaktı. Yıllardır emek verdiği ticarethanesinin devamını, oğullarının geçimlerini garantilemeleri açısından isterdi; ama, iki oğlu da kendi yollarında yürüdüler.

Orhan'ın ilgi alanı babamın değil, dedemin (Kitabî Hamdi ve

Mahdumları) mağazasıydı. Oradan kitap, boya, karton kağıtları odasına taşır, sürekli çizerdi.

Bir gün babamla, karyolasının altında ve şöminenin iri çiçekli basma perdesinin arkasında çeşitli boyda yaptığı birçok tablo görmüştük. O gece babam Orhan'a "Zağnos köprüsü çıkışındaki asma sarılı kavak ağacının resmini yapsan oğlum" sözü ile Orhan'ın ressam olmasını onaylamış oluyordu. Ve hemen sonra Orhan, o ağacın resmini ve annemin güzel bir portresini yaparak babama da yeteneğini kanıtlamış oldu. (portre bende) O ara büyük ablam Lise Almanca öğretmeni Sıtkı Erman'la evlendi. Yazın onlar da bizimle sayfiyeye çıkarlardı. Orhan sürekli eniştemin yakınında olup Almanca öğrenmeye gayret ederdi.

Orhan ilk öğrenimini Cudibey okulunda yaptı. Birinci sınıfta iken kendisinden üç yaş büyük bir akraba kızına aşık oldu. Kısa pantolonlu lacivert kostümünü giyerek babamla kız babasına gider isterler. Siyah alegarson saçlı, iri güzel gözlü kızın çok benzeri yıllar sonra birinci eşi Özden olarak karşısına çıkar.

Ortaokulu Trabzon Lisesi'nde okur. Dersleri ortadır. Ama matematiği hiç sevmez. Lisanı Almanca okur çok heveslidir.

Orta sonda matematikten takılır. Orhan İstanbul'da Avusturya Lisesi'ne (Sankt-Georg) yatılı gönderilir. Yapılan ön test ile ihzari-B sınıfına alınır. (1942-1943 ders yılı)

Yıl sonunda çok iyi başarı gösterir. Trabzon Lisesi'nde Ortaokul sınavını vererek Sankt-Georg'da lise öğrenimine devam eder. Bu lisede okuyabilmesi Orhan'ın hayatına istediği yönü verir.

Hatırlıyorum velisi olan dayım Sami Başman'la kaydını yaptırdığımız gün okul müdürü, Orhan'a hobisini sormuştu. "Resim, kitap, müzik" deyince de kendisine tam takım büyük bir kutu boya hediyeyle, müzik ve resim atölyesini kullanma imkanını vermişti.

Trabzon'daki evimizde piyano vardı, ama Orhan bu konuda eğitim görmemişti. İyi bir kulağı vardı o kadar. Pratikten neşeli parçalar çalardı.

Orhan bu okulda dersleriyle uğraşırken hikaye, resim ve müzikle de boş zamanlarını değerlendirirdi.

Derken iki sene sonra Akademinin yolu kendiliğinden açılır. İkinci dünya Savaşı'nın Avusturya yenilgisi nedeniyle bir süre okul kapatılır, ve Orhan akademide Bedri Rahmi atölyesine yazılır (1946).

Akademinin ilk yıllarında on genç "10'lar" gurubunu kurar. İlk karma sergilerini açarlar. "10"lar grubu 1950 yılında açtıkları dördüncü sergide, sayıları otuziki olur. O yıllarında Turan Erol ve Fikret Otyam en yakın arkadaşları olur.

Hatta Turan Erol'la Fındıklı Yokuşu'nda kiraladıkları bir odayı, bir süre paylaşırlar. (1946-1947 ders yılı) Fikret Otyam ise tüm hayatı boyunca ona destektir.

O yıllarda hocası Bedri Rahmi ile Çiçek Pasajı'nda keyifli içki içtiklerini hep söyler. Maalesef o keyif, alışkanlığa dönüşüp sonuna kadar sürer.

1951 yılı haziranında Akademi Yüksek Bölümü'nü bitirir.

Orhan Peker, ablası Meliha Peker'le müzik yaparlarken. Temmuz 1946.

Askerliğini Ankara'da piyade olarak yapar.

1954 yılında İstanbul-Erenköy Santral Sokak No: 20'deki evde oturan ailesinin yanına yerleşir. Bu evde de kendisine ayrıca bahçeye kapısı olan müstakil bir oda verilir.

Tepebaşı Dram Tiyatrosu'nda dekoratör olarak ilk memuriyetine başlar. (1954 yılı) Ankara'dan Şehir Tiyatroları'nı yönetmek üzere Almanya'dan Max Meinche getirilir. Orhan Meinche'nin tercümanlığını üstlenir.

1954 yılı 30 Temmuz-7 Ağustos tarihleri arasında yapılacak Erlangen -Dünya Gençlik Tiyatroları Festivali'ne rejisör Avni Dilligil ve genç oyuncularla, Orhan da gider.

Piyes yazarı "Garlos Maqno" Rio'dan gelir. "Yarın Başka Ola-caktır" adlı eseri, bizim gençler, ilk gece başarı ile oynarlar.

Bu dış gezi ve özellikle Salzburg, kendisini çok etkiler. Dönüşte Erenköy'deki evde Orhan bir taraftan tiyatroda çalışır bir taraftan da açacağı ilk sergi için hazırlanır.

18 Ekim 1954'te Tiyatro Derneği'nde ilk sergisini açar. O yıl eşimle Denizli Lisesi'ndeki öğretmenliğimizden ayrılır aynı eve yerleşiriz. Bazı geceler, Orhan güzel sohbetleriyle aile fertlerine katılır. Fernan Leje, Atillâ İlhan, Haldun Dormen, Meinche, Nedret Güvenç (beyaz güvercin) Aliye Berger, Maya galerisi Bedri Hoca ve daha birçoklarından söz ederdi.

Ev işleriyle en ufak bir ilişkisi olmayan Orhan'dan limon isteyen annem, Kadıköy çarşısından gelen pakette, limon yerine bir avuç küf bulur. Orhan'sa güzel bir renk deyip alır, odasına gider ve o odada "Orhan Peker" kitabının tüm resimlerini hazırlar. 1956 yılında Adnan Benk'in önyazısıyla basılan kitabında yer alan kargaları, horozu, koç başı ve çiçek sepetini hazırlar.

Aldığı Almanca ve resim eğitimi, Orhan'a yeni ufuklar açar. 1956 yılı yazı, Max Meinche ile Viyana'ya ve Paris'e gider.

Oskar Kokoschlsa'nın Salzburg'da düzenlediği yaz akademisine devam eder; bir büyük afişini kopya eder, övgü alır.

Yurt dışında ilk özel sergisini, yine 1956'da Mühin'te Van de Loo galerisinde açar. Bir yıl sonra İstanbul'a döner. 1959 yılında Ankara'da Milar Galerisi'nde sergi açar ve orada yerleşmeye karar verir. Basın - Yayın Genel Müdürlüğü'nde sekiz yıl desinatörlük yapar.

1964 yılında, bir yıl süreyle Japonya'ya gönderilir. Madrit Prado müzesinde Elgreco'dan kopya yapar (tablo resim heykel müzesindedir.) Clup Urbis'te eserlerini sergiler; gezer, tozar, günlük tutar; şiirlerle dolu "İspanya Defteri"ni hazırlar.

1965 yılında 26. Devlet Resim Heykel Sergisine "Beyaz atlar"ıyla katılır, 1. lik ödülü alır.

1967 baharında grafiker Özden Erdem'le evlenir. Aynı yılın sonunda bakanlık için hazırladığı "Turizm Yılı" afişi, Tokyo'da "şeref ödülü" alır 29. Devlet Resim Sergisi'ne "Peyzaj"la 30. Devlet Resim Sergisi'ne "Kedinin Rüyası" ile katılır.

1970 yılı Bayındırlık Bakanlığı'nın açtığı yarışmada Yüksek Mimar Ragıp Buluç'la hazırladıkları projeyle, 1. lik ödülünü alırlar. Japonya Expo-70 fuarına giderler.

TRT'nin düzenlediği yarışmada "Aşık Veysel" portresiyle ödül (1971 yılı) alır. 34. Devlet Resim Sergisi'ne "Kedili Özden" tablosuyla katılır. 1973'te eşi Özden'den ayrılır. 35. Devlet Resim Sergisi'ne "Kahvede", 36. Devlet Resim Sergisi'ne "Kıyıda" adlı tablosunu verir.

1975 yılı son katıldığı Devlet sergisi olur. Aynı yıl, Brüksel'de "Galeri Sans Frontieres"de tabloları sergilenir. Madrit, Londra, Helsinki, Tokyo, Varşova, Bükreş, Paris, Hamburg ve Münih'te karma sergilere katılır. Eserleri özel koleksiyonlara alı-nır.

1976 yılında "Ayvalık 76" adlı sergisini açar ve Gönül Karaca'yla evlenir.

1977'de İstanbul Tiglat Galerisi'nde, aynı yıl İstanbul Tarabya'da, "Orhan Peker-Avni Arbaş Sergisi" açılır. Söz konusu yılın kasım ında, Ankara'da Artizan'da resimleri sergilenir.

1978 yılı 11 nisanında, son sergisini, Bedri Rahmi Galerisi'nde açar. Kürek, Güvercinler, Ağaçtaki Kediler, Mavi Kapı tabloları sergiler. Bu sergisini hazırlarken, hastalığı ilerlemiş bir durumdadır. açılış günü çok yorgun bir şekilde, sevdiği tablolarıyla dostlarına, renkli gözlüğünün altındaki sapsarı gözleriyle bakar. Hatta içinden vedalaşır orda. 1978 yılının mayısının 28. günü çok sevdiğim, sanatı ve kişiliğine saygı duyduğum kardeşimin yaşamının son günü olur. ●

kırmızı gül ve kasket

• Zihni Anadol

Yusuf Ahıskalı SES dergisi'ni yeniden çıkarmak için acele ediyor, politik ortamın karmaşıklığı onu pek endişelendirmiyordu. Dergiyi birlikte çıkarmamızda ısrar edince, benim de çoktan beri arzuladığım gün gelmiş oluyordu. Çünkü bir yayın organına ihtiyacım vardı. Ahıskalı'nın bu önerisi olumluydu. Bir taraftan toplumcu sanatımızı dile getirecek, diğer yandan da işçi sorunlarımızı, özellikle sendikalar birliğinden ayrı sınıf sendikacılığımızı sürdürecektik. Bu bakımdan Yusuf'un önerisi hoşuma gitti.

Bir gün Ahıskalı matbaaya coşkulu bir gürültüyle girdi:

- Tamam dedi, SES'imizi çıkarabiliyoruz artık. İşte sorumluluk belgesi. Valilikten uğraşa uğraşa nihayet bugün ancak alabildim.

Doğrusunu söylemek gerekirse ona bende sevinçle sarıldım. Çünkü bu benim için yepyeni dünyalara yeniden açılmak olacaktı. Uzun yıllar hep içerde kalmış, bir türlü yazılarımı yayımlamak olanağına kavuşamamıştım. O kadar yazı, öykü, roman yayınlanmadıktan sonra neye yarayacaktı? İşte şimdi o fırsat gelip çatmıştı. O güneş doğmuştu. O özlemi yıllardan beri duyuyor, bir türlü hapislik, askerlik nedeniyle bu olanaklara kavuşamıyordum. Şimdi artık tam özgür bir insandım. Kimse memurluğumdan atamazdı, çünkü aradan seneler geçmiş, hesabım kesilmişti. İşyerimden patron atamazdı, çünkü onun da emrinde değildim. Herşeye katlanıp hem işçiler arasında eylemini sürdürecek, hem de uzun yılların içimde biriken arzusunun kaynağını bulmuş olacaktım.

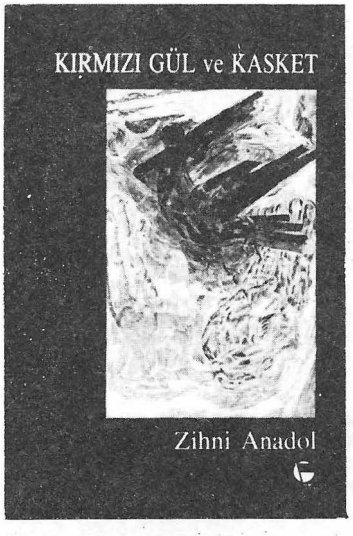

Ahıskalı'ya gelince, o da benden çok havalara girmişti, yazmak onun için yaşamaktı. Nedir ki o politik eylemin sadece yazma-çizme yanında kalmış, herhangi bir örgütle bağ kurma gereğini duymamıştı. Ruhunda bitip tükenmeyen bir yazma, bir yaratma isteği yanıp tutuşuyordu. Yayımladığı SES dergisi zaman zaman kapatılmış, yeniden çıkarmış, yeniden kapatılmıştı. O günlerde Yeryüzü, Nazım Hikmet, Gün, Nuhun Gemisi gibi dergiler çıkarıyordu. Nedir ki Yusuf kendi dergisini çıkaracak, kendi yazılarını yayımlayacaktı.

Nihayet kolları sıvadık; yazıları, şiirleri, makaleleri masaya serip üstünde seçmeler yaptık. 27 Ocak 1951'de dergiyi okuyucuya sunduk. Dergi umduğumuzdan fazla bir ilgiyle karşılandı. Sol çevrelerde aranır bir dergi haline geldi. Bu sayıda Ahıskalı'nın "İşçiler Birleşiniz" başlıklı bir yazısı, benim bir şiirim, bir de gençlerin çıkardığı Hür Gençlik dergisine övgü yazım çıkmıştı. Derginin boyu bir gazetenin yarısından ibaretti. dergilerde çeşitli yazarların yazıları, şiirleri, makaleleri çıkmıştı, umduğumuzdan fazla ilgi gördü. Artık bizim küçücük matbaamıza gelip gidenlerin hesabı yoktu. Herkes yazmak için bir şeylere susamış, fakat basında böyle kabadayıca kafa tutucu bir yer bulamamıştı. Sözgelimi Avni Dilligil geliyor; belediyenin, tiyatrosunu himaye etmediğinden yakınıyor, bunun dile getirilmesi için dergiye ağır bir yazı vermek istiyordu. Metin Erksan elinde zengin dökümanlarla geliyor, o da bunların yayımlanmasını istiyordu.

Birinci sayı T. Sosyalist Partisi çevresinde, aydınlar arasında yankılar yaptı. İkinci sayı da hızlı biçimde aynı tempoyla yayımlandı. Artık bizi tanıyanlar artmış, yazılarını, şiirlerini getirenler haddinden fazla çoğalmıştı. Ne var ki Yusuf Ahıskalı eleştiri yönünden çok aşırı gidiyor, hükümete çatıyor, dozu artırdıkça artırıyordu. Zaman zaman onu uyarıyor:

- Yahu, Yusuf kardeşim, bu yazılar bu kadar şiddetle yayımlanmaz, sonra dergimizi kapatırlar, biz de amacımıza ulaşamadan soluğu ağır ceza mahkemelerinde alırız, dediğimde:

- Bunun sorumlusu benim, ne olursa bana olur deyip gene bildiğini okuyordu.

Nihayet dediğim oldu. Bir akşamüstü iş dönüşü matbaaya geldiğimde han kapısından içeriye girer girmez iki sivil polis kollarımdan sımsıkı yakaladı, doğruca şimdi büyük postanenin üstündeki adliye binasına götürdü.

Büyük mermer basamaklar, koridorlar, mahkeme salonları çoktan boşalmıştı. Akşam karanlığı çökmüş, sıra sıra kapıların ta öbür ucunda Yusuf Ahıskalı'yı yorgun, asık bir yüzle görünce durumu anlamakta gecikmedim. Uğuldayan koskocaman binada polislerin ayak sesleri akşamın bu karartısında dingin, gün boyu kazan gibi kaynayan insan bağırtılarından bıkmış uzanmış, kapılarda, pencerelerde acı acı yankılanıyor, içimizdeki tutuklanma korkusunu bir kat daha artırıyordu.

Ahıskalı'nın başında iki sivil polis bekliyordu. Ağır ağır zamanı kemiren korkulu ayak sesleri arasında yanımdaki polislerle ona doğru ilerliyorum, içimdeki heyecanlı kıpırtılarla. Taa geriden beni görür görmez üstünde bir diriliş, bir canlanma görüldü. Yorgun ayakları üstünde doğruldu. Kederli yüzü iyimserlikle gerildi, canlandı; gülerek bana doğru yaklaşırken polisler: "Dur bakalım! Kimden izin aldın?" deyince o da, ben de şaşkınlıktan yerimizde çakılıp kalakaldık. Bize böylece selamlaşma olanağı dahi verilmeden onların gösterdiği yerde huzursuz beklemeye başladık. Sonra polislerden biri önünü ilikleyerek ciddiyetle yarı açık duran kapıdan savcının odasına girdi. "Gelsinler" dediğini dışardan biz de duyduk.

Savcının üstünde, beklemenin tüm yorgunluğu gezinip duruyordu. Şu anda tüm adliye binası boşalmış, kimbilir şimdiye kadar kaç kişiyi hapse göndermenin mutluluğu içe-

risindeydi. Odasına girdiğimizde Yusuf'la bana, taşa toprağa bakarcasına gayet ilgisiz bakıp duruyordu. Önündeki SES dergisini açmış, arada bir gözlükleriyle eğilip eğilip sanki bir şeyler ararcasına dikkatle yazıları süzüyordu. Sonra başını ağır ağır yorgunca kaldırıp soruyordu:

ŞAFAKTA
Bir şafak vakti çıkacağım yoluma
Bir şafak vakti erkenden
Bahçemden yediveren tomurcukları koparacağım
Onları göğsüme takıp
Kırmızı güllerimin renklerini koklayacağım.
Kapalı dükkanlar önünden geçeceğim
Yokluğumu kimseler duymayacak
Ayak seslerimin sırlarını kaldırımlar saklayacak
Ve yıldızlar çekerken üstümden
Ve güneş uğuldayan ormanlardan çıkarırken başını
Bir şafak vakti çıkacağım yoluma
Bir şafak vakti erkenden
Elimde kasketim
Yüreğimde deryalar misali ümidim
Mor dağlar bekleyecek önümde beni
Zahrî sükûnum karışacak kuş seslerine
Yavrum bir daha sormayacak
Babam nerde diye annesine.

- Bu şiir hanginizin?

- Benim.

- Sen burada kırmızıdan söz ediyorsun, maksadın meramın nedir, anlat bakalım.

- Efendim ben burada yalnız kırmızıdan söz etmiyorum, şiirin içinde başka renkler de var. Onları da anlatıyorum.

- Hani nerde, hangisi, hangi satırda?

- Okuyunuz efendim, aşağılara doğru göreceksiniz. Mesela mor renkler.

Bu sırada bir sinek çevremizde dolanıp duruyordu. Gitti, savcının masasında uçmaya başladı. Kanatlarından çıkan vızıltılardan başka ses duyulmuyordu. Geldi, savcının başında dolanmaya başladı. Tam yüzüne konacağı sırada savcı, kocaman elleriyle sineği kovalamak için yarım bir daire çizdi. Sinek korkudan süratle uzaklaştı. Sineği yakalayamadığından canı iyice sıkılmış olacak ki, sertçe parmağını bastığı kelimeyi okuyarak:

- Sen burada ayrıca kasketten de söz ediyorsun. Kasket demek işçi sınıfı demektir. Dolayısıyla bir sınıfın diğer sınıfa tahakkümü anlamına geleceğini bilmiyor musun?

- Efendim, şiirin anlamı burada açıktır. Ben bu şiirimde dağa çıkıyorum. Dağa giden adam fötr şapka, melön şapka giymez. Ancak kasket giyer. Sözgelimi tüm avcılar başlarında kasketle ava çıkarlar. Ben de bu yüzden elimdeki kasketle çıkıyorum yoluma.

Ve bunun gibi birçok sorulardan sonra:

- Sen böyle kırmızı gül, kasket deyip şiir yazmaya devam edersen başınız daha çok belalara girer, kendinizi bekleyecek kötü akibetlerden kurtaramazsınız deyip kapıda bekleyen polislere bizi teslim ederek 4. Ağır Ceza Mahkemesi'ne sevk etti.

Duruşmalar aylar sürdü. Dava Esat Adil'in de arkadaşı olan Nefi Demirlioğlu'nun başkanlığında sürüyordu. Yusuf'la savunmamızı yapıp bitirdikten sonra mahkeme başkanı:

- Size şunu açıkça ihtar edeyim ki bundan sonra bu veya bunun gibi şiirler, yazılar, makaleler yazarsanız, hele kırmızı güllerden, kasketlerden, işçilerden, onların birleşmesinden söz ederseniz buralardan yakanızı kurtaramazsınız. Bu sefer sizi bağışlıyorum. Aklınızı başınıza alın.. dedi. (...) ●

yorulmak bilmez bir kitap dostu

● **Mehmet Aydın**

Kısa kısa notlar biçiminde Cumhuriyet Kitap'ta yayımlanan Süleyman Ekim'in değinileri, sonunda bir araya getirilerek, "Kitaptan Boşanıyorum" adıyla yapıt olarak da çıktı(1). Kitap; **yazılar** ve **yankılar** olmak üzere iki bölümden oluşmuştur.

Süleyman Ekim, kendi kendini yetiştirmiş, kitap tutkunu bir yazardır. Küçük fıkracıklar ve değinilerle toplumumuzun kapanmayan yaralarına parmak basıyor. Edebiyatın hemen her türünde görülen gülmece, aslında düşüncenin dolaylı yoldan yansıtılmasıdır. Yazar, yapıtında ilk yazıdan son yazıya dek hep aynı güldürü konularını işlemiştir. Ancak, güldürünün taşlamalı ve yergisel yanlarına değil; hoşgörüye dayalı, buruk, düşündürücü, eleştirel, kara gülmeceyi içeren ironi yanına ağırlık vermiştir.

Bilinçle vurgulanan tersinlemeler, düşünceyi daha etkili kılmak için yapılmıştır. Kitap sevgisine ve okumaya dikkatleri çeken bu yöntem, pek çok okur tarafından yanlış değerlendirilmiş; kimilerince de kurulacak bir derneğe üye çağrılısı sanılmıştır. Oysa notlarda, dolaylı yollardan hep, kitap okumanın önemine değinilmiştir.

Süleyman Ekim, okumayı dışlayan insanımızı, iyiden iyiye silkeleyip sarsmak istiyor. Bu konuda yeni öneriler getirip, yeni yargılarda bulunuyor. Kitap okumayan televizyon kuşağını, kitap okumaya isteklendiriyor. Okuma konusunda kimi özlemlerini ve dileklerini dile getiriyor. Biyolojik yaşla zihin yaşının yanına, okuma birikimine ilişkin kitap yaşını da ekliyor. Ayrıca, kitaplıklardaki kitap nüfusuna (sayısına) da değiniyor. Kitap yasaklamanın ise demokrasiye ters düşeceğini belirtiyor.

Bu arada Ekim, düşüncelerini güçlendirmek için atasözleri, şiirler ve deyimlerde birtakım değiştirmeler yapmıştır. Kitap sevgisine yönelik, yeni özdeyişler üretme yoluna gitmiştir. Toplumdaki okuma kısırlığının çok yönlü nedenlerine eğilmektedir.

O, bütün bunlardan başka, eğitim alanındaki yanlış uygulamalarla her yerde sık sık raslanan yozlaşmalara da parmak basar. Kimi bürokratların kitap düşmanlığına bir türlü akıl sır erdiremez. Okuma ve kitap sevgisi konusunda bir bölük aydınlarımızın duyarsızlıkları ve sorumsuzluklarından ise acı acı yakınır.

Bir solukta okunan kitabın öğretmenler, aydınlar, öğrenciler ve okuma körlerine vereceği pek çok dersler vardır. ●

(1) Süleyman Ekim, Kitaptan Boşanıyorum, Düşünen Adam Yayınları, İstanbul, 1993.

balıkesir belediyesi ile il kültür müdürlüğü "sabri altınel şiir ödülü yarışması"

Şair Sabri Altınel'in anısını yapatmak, Türk edebiyatına yeni adlar ve yapıtlar kazandırmak, şiiri gündemde tutmak amacıyla **Balıkesir Belediyesi** ile **İl Kültür Müdürlüğü** tarafından düzenlenen "Sabri Altınel Şiir Ödülü Yarışması"nın ikincisi 1994 yılı içinde yapılacaktır.

Yarışmaya katılma koşulları:

1- Yarışma, şiir dalında gerçekleştirilecektir.

2- Şairler yarışmaya **kitap olabilecek bir dosya**yla katılabileceklerdir.

3- Yarışmaya konu sınırlaması getirilmemiştir.

4- Dosyaların makine yazısıyla yazılmış olması koşulu aranacaktır. Fotokopi ile çoğaltma yapılabilir.

5- Dosyalar **altışar adet** düzenlenip en geç **1 Temmuz 1994**'te ulaşabilecek şekilde şu adrese gönderilecektir:

İl Kültür Müdürlüğü

Anafartalar Cad. Sayar İşhanı Kat: 4

Tel.: (0266) 241 67 32 - 10100 / BALIKESİR

6- Şairler yarışmaya gerçek adlarıyla, basında tanındıkları imzalarıyla katılacaklar; özgeçmişlerini kısaca yazdıktan sonra bir fotoğrafla birlikte ayrı bir zarfa koyup aynı paketle göndereceklerdir.

7- Yarışmada üç ödül konmuştur. Birinci gelen dosyaya **5.000.000.- TL**, ikinci gelen dosyaya **4.000.000.- TL**, üçüncü gelen dosyaya ise **3.000.000.- TL** para ödülü verilecektir.

8- Ödül Seçici Kurulu:

M. Yaşar Bilen, Prof. Dr. Mustafa Durak, İbrahim Oluklu (İl Kültür Müdürlüğü Temsilcisi), **Vecihi Timuroğlu, Ahmet Uysal, Hüseyin Yurttaş.**

9- Seçici kurul Üyeleri dosyalara ilişkin değerlendirme sonuçlarını **1 Eylül 1994** tarihine kadar yukarıdaki adrese göndereceklerdir. gerektiğinde Seçici Kurul toplantıya çağrılacak ve değerlendirmeler gözden geçirilecektir. Ödüle değer bulunmayan dosyalar geri gönderilmeyecektir.

Seçici Kurul uygun görürse **"Övgüye Değer"** yapıtları seçerek kamuoyuna duyurabilir.

10- Ödül töreni ve buna bağlı etkinlikler Sabri Altınel'in ölüm yıldönümü olan **19 Ekim 1994** tarihinde **Balıkesir**'de yapılacaktır.

kültür - sanat olayları / haberler

Derleyen: **M. Reşat SÜMERKAN**

SERGİ

- **Mahmut Gologlu Kültür Merkezi**'nde 1 nisan günü **"Büyüteç Karikatürcüler Topluluğu"**nun **"Çiz - Giyim"** konulu karikatür sergisi açıldı.
- **Trabzon Devlet Güzel Sanatlar Galerisi**'nde 8 nisan günü **Hakan Sümer**'in 1. kişisel yağlıboya resim sergisi açıldı.
- 20 nisan günü **Özel Ata Koleji** öğrencilerinin **"Yaşasın Sinema, Yaşasın Gençlik"** konulu resim sergisi **Trabzon Devlet Tiyatrosu Fuayesi**'nde izleyicilere sunulmaya başlandı.
- 23 nisan günü ise **İl Milli Eğitim Müdürlüğü**'nün düzenlediği ilkokullar arası resim yarışması sergisi **Trabzon Devlet Güzel Sanatlar Galerisi**'nde törenle açıldı.
- **Yurt - Kur Trabzon Bölge Müdürlüğü**'nün düzenlediği **"Öğrenci Yurtları El Becerileri Sergisi"** ise 26 nisan günü **Hüseyin Kazaz Kültür Merkezi**'nde izlenime sunuldu.

TİYATRO

- **Trabzon Devlet Tiyatrosu, İstanbul Efendisi ve Kontrabas** oyunlarını nisan boyunca sürdürdü.
  Bu oyunlara ek olarak 11 - 12 nisan günleri **Dostlar Tiyatrosu Genco Erkal** ile, **"Bir Delinin Hatıra Defteri"** oyununu **Büyük Sahne**de sergiledi.
  Aynca **Antalya Devlet Tiyatrosu "Öykülerden Oyunlar"** yapıtıyla 13 - 17 nisan günlerinde; **Tiyatro Stüdyosu** ise **"Derin Bir Soluk Al"** oyunuyla 19 nisan günü **Trabzon**'un konuğu oldular.
  Trabzon Sahnesi 23 nisan günü, **Semih Çelenk**'in yazıp **L. Burak Karaman**'ın yönettiği **"Zaman Fırfırıyla Yolculuk"** adlı çocuk oyununa başladı.
- **Trabzon İl Kültür Müdürlüğü** bünyesinde kurulan **Trabzon Sanat Tiyatrosu** ilk oyunu olan **"Darispan'ın Çilesi"**ni 2 nisan günü **Hüseyin Kazaz Kültür Merkezi**'nde sergilemeye başladı. **David Kldiaşvili**'nin yazdığı oyunu **Varlam Lali Nikoladze** yönetiyordu.

KONSER

- Bir İngiliz topluluğu olan **"Sırınu"** müzik grubu, 5 nisan günü **Trabzon Devlet Tiyatrosu** salonunda bir konser verdi.

DİA GÖSTERİSİ

- **Trabzon Fotoğraf Sanatı Derneği** (FOTO FORUM) etkinlikleri çerçevesinde **Mahmut Gologlu Kültür Merkezi**'nde 16 nisan günü **"Hasan Paçal"**ın kişisel, 23 nisan günü **de çocuk** konulu karma dia gösterisi düzenlendi.

SANAT GECESİ

- Dergimizin **"Yaşayan Sanatçılar"** etkinliği çerçevesinde şair ve yayın yönetmenimiz **Gündoğdu Sanımer**, yaşamı, sanatı ve şiirleriyle 9 nisan günü **Trabzon Gazeteciler Cemiyeti** salonunda tanıtıldı.

umurunda mı

M. Mazhar Alphan

sis, anne duyarlılığıyla okşarken
göz yaşlarıdır için için sinen toprağa
güneşe yoğunlaşacak
çoğalıp rüzgârlarla
mevsimlere düşecek

beşiğinde ninni söyleyecek tomurcuklara
tat dolu
ve içinde korku
kimi sorgulayacak
yenik düşünce soğuğa zaman

cırcır böceklerinin umurunda mı
işçi karıncaların ağıtı
bacaları sönen yer katmanlarının
öksüzleşirken topal hıçkırıkları